

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR
Földrajz- és Földtudományi Intézet
Földrajztudományi Központ
Regionális Tudományi Tanszék

A parlamenti választások etnikai háttere Szlovákiában

Témavezető:
Bottlik Zsolt Ph.D.
Egyetemi adjunktus

Készítette:
Törőcsik Zsolt
Földrajz Bsc

2011.

1. Bevezetés	2. oldal
2. Kutatási előzmények	3. oldal
3. Célkitűzés	4. oldal
4. Adatbázis, módszerek	5. oldal
5. Az etnikai térszerkezet Szlovákiában	6. oldal
5.1 Történelmi előzmények	6. oldal
5.2 Az etnikai térszerkezet változásának főbb irányai	7. oldal
5.3 A szlovák nemzetiség jelenlegi etnikai viszonyai	8. oldal
5.4 A magyar nemzetiség jelenlegi etnikai viszonyai	10. oldal
5.5 A cigány (roma) nemzetiség jelenlegi etnikai viszonyai	11. oldal
5.6 Az egyéb nemzetiségek nemzetiség jelenlegi etnikai viszonyai	12. oldal
6. A szlovák politikai élet és a 2000-es évek választásainak sajátosságai	14. oldal
6.1 A szlovák választási rendszer	14. oldal
6.2 A szlovákiai pártok	16. oldal
6.3 A politikai törésvonalak átrendeződése - A 2002-es választások	19. oldal
6.4 A területi polarizálódás megjelenése a politikában - A 2006-os választások	22. oldal
6.5 Összefogás Fico ellen - A 2010-es választások	26. oldal
7. Összegzés és a jövő	30. oldal
8. Forrás és irodalomjegyzék	33. oldal
9. Ábrajegyzék	38. oldal

1. Bevezetés

A Kárpát-medence a X. század óta etnikailag is sokszínű része volt Európának földrajzi helyzetéből és sajátos fejlődéséből adódóan. A térségben a társadalmi és gazdasági fejlődés menete eltérő volt a Nyugat-Európában megszokottól. Ennek okai leginkább abban gyökereznek, hogy ezen a területen az államalapítások sokkal később és sok esetben másképp zajlottak le. A magyarok, a lengyelek és a csehek is csak az első ezredforduló táján alapították meg államaikat. Tovább növelte a különbségeket, hogy a terület kimaradt a földrajzi felfedezésekből és a kontinens perifériájára került. A térség az Osztrák-Magyar Monarchiában jelentős fejlődésnek indult, ám nem minden terület gyarapodott egyformán, így egyre inkább kiéleződtek a regionális különbségek. Ez az időszak egybe esett a nacionalizmus eszméjének megszületésével, így az eddig kisebbségben élő népek egyre intenzívebben szorgalmazták önálló államuk megalapítását. Az I. Világháború után így eshetett darabjaira a Monarchia, hiszen a nagyhatalmak teret engedtek a területi követeléseknek, ám az etnikai határokat követő politikai határokat nem lehetett kialakítani. Hiszen a különböző népek a határterületeken igencsak keveredve éltek, így olyan kompromisszumokat, amelyben mindenki jól jár, lehetetlen lett volna találni.

Igaz volt ez az I. Világháború után megszületett Csehszlovákiára is. Az országot a nagyhatalmak hívták életre azért, hogy északról megfelelő súlyú elrettentő erőt jelentsen egy esetleges magyar revizionista törekvéssel szemben. Ennek megfelelően a Kisantantnak is tagja volt Romániával és a Szerb-Horvát-Szlovén Királysággal együtt. Az állam etnikai összetétele változatos képet mutatott. Az államalkotó csehek és szlovákok mellett nagy számban éltek itt magyarok, németek, a keleti országrészben ruszinok, a városokban pedig zsidók. Aztán a II. Világháború alatt létrehozták az első Szlovák Köztársaságot. Az innentől 1945-ig terjedő időszak jelentősen átformálta a terület etnikai képét. A náci bábállamból körülbelül 70 ezer zsidót és cigányt vittek el haláltáborokba, jelentősen lecsökkentve ezzel számukat és arányukat egyaránt. Az önálló Szlovákia 1945-ig létezett, ezután újra egyesítették Csehszlovákiával. Az etnikai térszerkezet átrendeződése ekkor még nem fejeződött be, csak később, az 50-es évek elején stabilizálódott. A kommunista időkben ugyanis az egypártrendszer nem engedett teret az etnikai feszültségeknek. Mesterségesen elnyomták ezeket a gondokat a társadalmi és gazdasági problémákkal együtt. A rendszerváltás után azonban mindezek egyszerre kerültek felszínre, mindegyik égető problémává vált. 1993-ban újra kettévált az ország, és Szlovákia ismét önálló állammá vált. Az önállósodás és a piacgazdasági átmenet velejárója volt a regionális különbségek felerősödése. Meg kellett

tanulni kezelni a munkanélküliséget, át kellett formálni az emberek 45 év alatt kialakult gondolkodását. A Nyugat-Európához közelebb fekvő régiók hamarabb magukra találtak, intenzív gazdasági kapcsolatot kezdtek kiépíteni az Európai Unió országaival, így a működő tőke nagy része is ide érkezett. Az ország keleti részei azonban a mai napig is depressziós térségeknek számítanak. A gazdasági és társadalmi szakadék az ország két fele között jelenleg is egyre csak nő. Ez pedig a - jórészt tömbökben élő - nemzetiségek közötti problémákat is felszínre hozta. Konfliktusokat szülnek a magyar kisebbségeket hátrányosan érintő intézkedések is. Ez azért is problémás, mert ők alkotják a legnagyobb számú etnikumot és egyedül nekik van képviselőjük az országgyűlésben is. A probléma főleg a 2006-os választások után került felszínre. Így különösen érdekes volt a 2010-es választás, ahol minden eddiginél fontosabb volt, hogy az egyre inkább tornyosuló gazdasági, társadalmi és nemzetiségi problémákra melyik párt milyen választ tud adni, immáron az Európai Unió keretein belül. Az adatok ismeretében lehetőség nyílik arra, hogy elemezzem: az országban élő etnikumok milyen hatással voltak az ezredforduló óta eltelt időszak politikai átrendeződéseire.

2. Kutatási előzmények

A területen az 1990-es években bekövetkező gazdasági és politikai változások, valamint az ennek nyomán felszínre kerülő, korábban is meglévő, és egyre inkább éleződő társadalmi viszonyok és konfliktusok a társadalomkutatók mellett a földrajztudósok figyelmét is a területre fordították.

A korábbi évszázadokban főként a mai Szlovákia etnikai összetételét vizsgálták, a terület ugyanis már az Osztrák-Magyar Monarchia részeként is igen nagy figyelmet kapott változatos etnikai összetétele miatt. A Teleki-féle vörös térkép elkészítését is jelentős kutatások előzték meg, melyek a revíziós hangulatban is folytatódtak, sokszor igencsak torz képet mutatva a terület etnikai összetételéről. Ekkoriban politikai földrajzi kutatások még egyáltalán nem készültek. A második világháború után a Szovjetunió érdekszférájaként szerveződő Köztes-Európában az internacionalizmus eszméje nem fért össze az etnikumok vizsgálatával, ezért e kutatási téma háttérbe szorult a társadalomtudományokban és a földrajzban egyaránt. A politikai földrajzi vizsgálatok pedig az egypártrendszerben teljesen értelmüket veszítették.

A rendszerváltással, majd a kettéválással újraindulnak az etnikai földrajzi kutatások és megindulnak a politikai földrajzi vizsgálatok is szlovák és magyar tudósok köreiben egyaránt.

Magyarországon az etnikai földrajzi vizsgálatok egyik úttörője Kocsis Károly, aki a határon túli magyar lakta területeket vizsgálja, így értékes írásai vannak a mai Szlovákia területének etnikai földrajzi változásairól is. Kocsis Károly kutatásai egészen a XI. századig visszanyúlnak, így nemcsak térben, hanem időben is átfogó képet nyújtanak az etnikai folyamatokról. Vizsgálatokat folytat ebben a témában Szarka László és Farkas György is. Utóbbi kutatásai 1880-ig nyúlnak vissza és főként a magyar-szlovák etnikai határ környékén zajló folyamatokat elemzik. A szlovák etnikai földrajz kiemelkedő alakja Peter Podolák, aki több munkájában vizsgálta a terület etnikai térszerkezetének változását.

A választási földrajzi vizsgálatok rögtön az első voksolás után elkezdődtek és a mai napig is tartanak, egyre több eredményt felmutatva. Magyarországon Halász Iván a vizsgálatok úttörője, aki minden választás előtt és után íásaiban remekül feltárja az okokat és a következményeket. Szlovákiában Peter Mariot foglalkozik a legmélyrehatóbban a választási eredmények és azok térbeliségének vizsgálatával. Peter Mariot több munkájában kísérletet tett a jelen munkához hasonló tanulmányok elkészítésére, ám ő nem csupán a választások és az etnikumok, hanem a választások és a vallás közötti összefüggést is vizsgálta.

A fenti összefoglalóból kitűnik, hogy a témát a rendszerváltás után sokan kutatták, sokféleképpen dolgoztak rajta. Mégis számos lehetőség rejlik benne, hiszen a politikai tér dinamikusan változik, és négyévente friss és az előzőektől eltérő információkat szolgáltat.

3. Célkitűzés

Szlovákia a kommunista rezsim megszűnésével, majd a Csehországtól való elválással újra önálló állammá vált. A rendszerváltozás, majd az elszakadás számos nehézséget okozott az országnak. A piacgazdaságba történő átmenet, az állami tulajdon fokozatos felszámolása, a gazdasági szerkezetváltás és a többpártrendszerű demokrácia kiépítése alapvető átrendeződéseket okozott a társadalomban, és felszínre hozta a korábban mesterségesen visszaszorított egyenlőtlenségeket. Az új viszonyok között az etnikai térszerkezet is alakult és erre a politikának is meg kellett és meg kell keresnie a megfelelő válaszokat.

Az alábbi munka célja, hogy bemutassa az etnikai és politikai változásokat az ezredfordulótól napjainkig és megállapítsa, vajon e kettő módosulása között található-e valamilyen összefüggés? Az árnyaltabb elemzési lehetőségek kihasználásának érdekében a járási szint, azaz a NUTS 4-es beosztásnak megfelelő területegységek adják a vizsgálat területi alapját. Az elemzés időbeli kerete a 2001-es népszámlálás, majd az azt követő három parlamenti választás által kijelölt intervallum, mely így a 2001 és 2010 közötti időszakot jelenti.

A census és a választások adataiból készített táblázatok és megalkotott térképek felhasználásával lehetővé válik az etnikai térszerkezet 2001-es állapotának és a pártok népszerűségi ingadozásainak bemutatása, valamint a kettő közötti összefüggések feltárása. Az elemzés kvantitatív módszerek segítségével kísérletet tesz a jelenségek háttérében meghúzódó társadalmi folyamatok és ezek általános területi különbségeinek megfogalmazására.

4. Adatbázis, módszerek

Szlovákia jelen munkában történő választási földrajzi bemutatásához a 2002-es, 2006-os és 2010-es országgyűlési választások eredményei szolgáltatják az alapot. A részletes vizsgálathoz szükséges járási (okreš), vagyis NUTS 4-es szintű adatok elérhetőek a Szlovák Statisztikai Hivatal honlapján szlovák és angol nyelven egyaránt. Az állam etnikai földrajzi bemutatása pedig a 2001-es népszámlálás NUTS 4-es adatai alapján történt.

Az elemzés területi alapját a 2001-es népszámlálás idején már létező közigazgatási beosztás jelentette, mely azóta nem változott. Ennek értelmében az ország négy darab NUTS 2-es és nyolc darab NUTS 3-as területegységből áll. NUTS 4-es szinten 79 járás létezik, melyek 2883 településre oszthatóak tovább. A vizsgálat alapja minden adat esetében a 79 járás (azaz okreš).

A részletes statisztikai forrásból létrehozott adatbázisban helyet kaptak mindazon adatsorok, melyek segítségével közvetlen és közvetett módon egyaránt következtethetünk a szlovák népesség etnikai összetételére, az ország kisebbségeinek demográfiai helyzetére, társadalmi struktúrájára, valamint politikai helyzetére.

A folyamatok 2000-es évekbeli dinamikájának feltárásához időben eltérő adatsorok összevetése szükséges. Az alábbi munka az ugrásszerű gazdasági fejlődés, az erősödő regionális különbségek és az Európai Unió csatlakozás tükrében vizsgálja a 21. század első évtizedének etnikai-politikai folyamatait, ezért az adatbázisba a 2002-es, a 2006-os és a 2010-es parlamenti választások adatsorait integráltuk.

Az adatok területiségének vizsgálatához a kartográfiai alapot Martin Pröhl ~~(2004)~~ Szlovákia járásait ábrázoló térképe adta. További forrásként szolgált Kocsis Károly ~~(2000)~~ Szlovákia etnikai térszerkezetét bemutató térképe, mely települési szintű részletességgel ábrázolja az etnikumok elhelyezkedését.

Az adatok választási-, és etnikai földrajzi szempontok szerint való összegyűjtését és rendszerezését követően elemzésükre egy térinformatikai rendszerbe történő beillesztés után került sor. Az így létrehozott információs rendszer segítségével lehetővé vált a rendelkezésre

álló információk térbeli modellezése. Bővítésével a dolgozatban bemutatott probléma további, részletesebb vizsgálatára is sor kerülhet.

A rendelkezésre álló statisztikai adatokból összeállított adatbázis és az ez alapján készített térképek segítségével került sor az etnikai térszerkezet és a pártszimpátia földrajzi elemzésére a három választás időpontjában. Ezek alapján vizsgáltuk a fenti tényezőkben bekövetkező esetleges változásokat is. Mégpedig úgy, hogy a térképek osztályközei minden esetben egyformák.

Így jól láthatóak nem csak az egyes pártok közötti különbségek, hanem a három időpontban született eredmények közötti különbségek is. Az első osztályköz azt mutatja, az adott párt elérte-e egyáltalán a bejutáshoz szükséges 5%-os parlamenti küszöböt. Az ezt követő közök pedig a párt erősségét mutatják kistérségenként. Véleményem szerint - figyelembe véve a szlovák pártrendszer sajátosságait – a további osztályközöket a következőképpen alakíthatjuk ki: 5 és 15% között kispártról beszélhetünk, 35%-ig középpártról, az e fölötti eredmény pedig már egyértelmű dominanciát mutat. 50% fölött pedig abszolút többségbe kerül egy parlamenti erő.

Az etnikai térképeknél az volt hangsúlyos, mekkora szerepe van az adott kisebbségnek a területegységen. Elhanyagolható a pár százalékos arány, 10% fölött már jelentős létszámról beszélhetünk, 30% fölött pedig már kevert lakosságú területről van szó, ahol akár komolyabb feszültségek is elképzelhetők. A fenti csoportosítást természetesen befolyásolhatja az adott kisebbség történelmi múltja és egzisztenciális helyzete. Ezen területek választási magatartását lesz érdemes a leginkább vizsgálni. A végső konzekvencia levonása a választási és az etnikai térképek összehasonlításával történik majd meg.

5. Az etnikai térszerkezet Szlovákiában

5.1. Történelmi előzmények

Szlovákia területéről a XV. Századig visszamenőleg vannak etnikai jellegű adataink. Az első ilyen az 1495-ös magyar királyi adóösszeírás. Ebből az adatsorból az egyes települések adófizetőire vonatkozó etnikai utalások és a települések nevének nyelvészeti elemzése alapján vonhatunk le viszonylag megbízhatónak mondható következtetéseket. (Kocsis Károly 2000.) Tényleges, és valóban megbízható adatsorokat az 1880-as magyar népszámlálástól kezdődően találunk. Ebben az esetben és az 1910-es census esetén is az anyanyelvi adatok segítenek. A következő kapaszkodót az 1930-as Csehszlovák népszámlálás

nemzetiségi adatai jelentik. Ebben az időpontban anyanyelvi adatok ugyanis nem állnak rendelkezésre. Ennek oka, hogy az anyanyelv sokkal merevebb, kevésbé megváltoztatható kategória, mint a nemzetiség, hiszen bármilyen anyanyelvű személy mondhatta azt, hogy csehszlovák nemzetiségű. Pontosan ez volt a hatalom célja, hogy minél több magát csehszlováknak valló legyen az országban. Így az adatok számukra sokkal kedvezőbb képet mutattak, mint egy anyanyelvi adat esetén. Az ezt követő évtizedből két adatsor is rendelkezésre áll, egyrészt az önálló Szlovákiában 1940-ben végzett népszámlálás, másrészt az 1941-es magyar népszámlálás. Ez utóbbit azért kell vizsgálni, mert a két bécsi döntés értelmében a mai Szlovákia bizonyos területei hazánkhoz kerültek. Ezt követően hivatalos adatok csak a rendszerváltás után láttak napvilágot. Az 1991-es csehszlovák és a 2001-es szlovák népszámlálás nemzetiségi adatai az elemzés szerves részét képezik. Sajnos ennél frissebb adatok csak becslés formájában állnak rendelkezésre, hiszen idén lesz újra népszámlálás az országban.

5.2. Az etnikai térszerkezet változásának főbb irányai

Az etnikai szerkezet mai képe egy igen bonyolult történelmi fejlődés eredménye, melyet gazdasági, társadalmi, nagyhatalmi és földrajzi tényezők is befolyásoltak. A területen mindig is áthaladtak a főbb migrációs útvonalak, így nem csoda, ha a nemzetiségi összetétel folyamatosan változott és színesedett. Szlovákia mai területe a kiegyezés után az Osztrák-Magyar Monarchia részévé vált. Ekkoriban a szlovákok aránya 61,2%-ról 57,7%-ra esett, míg a magyaroké 22,3%-ról 30,3%-ra emelkedett. A magyarok száma tehát majdnem ötször olyan gyorsan növekedett, mint a szlovákoké. Sokan azonban úgy vélik, ezek az adatok túlbecsültek.

Az 1918 és 1939 között először létező Csehszlovák államban kétszer is végeztek népszámlálást (1921, 1930), ám mindkét alkalommal csehszlovákként kezelték a szlovákokat és a cseheket egyaránt, így ezek az adatok nem mérvadóak. A II. Világháború nem változtatott jelentősen az etnikai viszonyokon. A magyar megszállás idején ugyan sok szlovák elmenekült a területről, később a lakosságcsere következtében újra stabilizálódtak az arányok. A háború utáni 1950-es népszámláláson a megtorlástól félve sokan nem merték magukat magyarnak vallani, a „cigány” kategória pedig nem is szerepelt a lapon, így kissé torzultak az arányszámok a szlovákok javára. A kommunista Csehszlovákiában erősödött az urbanizáció és nőtt a vegyes házasságok száma. Ez főként a szlovákok és a magyarok között volt jellemző. Ennek oka, hogy a két nemzetiség között kisebbek a kulturális különbségek,

mint például a románok és a magyarok között. Az ezer éves együtt élés következtében hasonló szokások, társadalmi elvárások alakultak ki. Fontos tény az is, hogy a mindkét nép többségében római katolikus vallású, így ez sem lehetett a házasságok akadálya. A sok közös szál miatt a szlovákok és a magyarok között sokkal inkább megvan az asszimilációs felület, mint a többi etnikum esetén. Ez nem csak a szlovákiai magyarokra, hanem a magyarországi szlovákokra is igaz.

Szlovákia népessége a kommunista rezsim idején növekedett, hiszen minden nemzetiség gyarapodott, leginkább a cigányoké (romáké). Ez az 1991-es népszámláláskor elvileg arányuk növekedését kellett volna, hogy eredményezze, ám tényleges számuknak csak egynegyede vallotta magát cigánynak (romának). A magyarok aránya csökkent, számuk viszont növekedett. Ennek oka egyrészt az, hogy a szlovákok száma gyorsabb ütemben növekedett, másrészt sok szlovák költözött az ország északkeleti részéből, a délnyugati, magyarok által sűrűbben lakott részére.

Ezek a folyamatok voltak a 2001-es népszámlálás előzményei, mely szerint Szlovákia 5.431.363 fős lakosságának 85,8%-a szlovák, 9,7%-a magyar, 1,7%-a cigány (roma), 0,83%-a cseh és 0,65%-a ruszin nemzetiségű. Területi eloszlásuk változatlan, a magyarok többsége az ország déli részén él, a cigányok (romák) és a ruszinok pedig keleten vannak a legnagyobb arányban. A csehek szinte kivétel nélkül a határ mentén és a nagyobb városokban élnek.

5.3. A szlovák nemzetiség jelenlegi etnikai viszonyai

Az országban a legnagyobb etnikai csoport és egyben a többségi nemzet a szlovák. Magyarokkal való együttélésük több mint ezer éves múltra tekint vissza. A XVI. századig többségük a terület hegyvidéki medencéiben, folyó völgyeiben és a Kárpátok előterében élt. Az 1495-ös országos adóösszeírás szerint az itt élő szlávok aránya 45% volt, de ebben nem csak szlovákok, hanem egyéb szláv népek is vannak. A szlovák etnikai tér terjeszkedése a XVI. században kezdődött, a kolonizációnak köszönhetően, melynek során vlahok tömegét telepítették a védettebb, hegyvidéki területekre. A vlah szó egyébként ekkor még nem egy konkrét népcsoportot jelentett, hanem a szláv pásztorok összefoglaló neve volt. Thököly és Rákóczi szabadságharcai után a vizsgált terület déli része szinte teljesen elnéptelenedett, így sokan költöztek ide északabbról, főként szlovákok. Ennek köszönhetően az eddig összefüggő magyar tömbökben, a mai Szlovákia délnyugati részén megjelent egy egyre növekvő szlovák nyelvsziget. Az 1848-49-es forradalmat és szabadságharcot megelőzően tovább folytatódott a szlovák etnikai expanzió, így arányuk 61,9%-ra nőtt. A kiegyezést követően némileg változott

a kép. A magyarság gazdasági és társadalmi megerősödésének köszönhetően a virágzó felvidéki városok lakói közül egyre több zsidó, német és szlovák vallotta magát magyarnak, így a szlovákok aránya az 1867 és 1914 közötti időszakban némileg visszaszorult. Az I Világháború után, Csehszlovákia kikiáltását követően azonban újra fordult a kocka: az elmenekült magyarok helyére körülbelül 70 ezer cseh - főként hivatalnok - érkezett, akiknek többsége később már szlováknak vallotta magát. Az 1919 és 1929 közötti földreform keretében pedig 69 szlovák kolóniát hoztak létre magyarok által lakott területen. A felgyorsított asszimiláció miatt 1930-ra a szlovákok aránya elérte a 68%-ot. A mai állapot kialakulásának közvetlen előzménye pedig a II. Világháborút követő lakosságcsere volt. Ennek értelmében annyi felvidéki magyarnak kellett Magyarországra települnie, ahány magát szlováknak valló szeretett volna Csehszlovákiába költözni. A hamis csehszlovák propagandának köszönhetően több mint 70 ezer magát szlováknak valló, ám szlovák öntudat és sokszor nyelvtudás nélküli személy költözött ide, egy jobb élet reményében. Így Dél-Szlovákia nagy részén is többségbe kerültek a szlovákok.

Ma a szlovákok aránya az össznépességen belül 85,8%, 54 járásban arányuk meghaladja a 90%-ot. Ennek hátterében részben az áll, hogy az 1996-os új közigazgatási törvényben úgy alakították ki a járásokat, hogy az összefüggő magyar tömböket szétszabdalták mégpedig azért, hogy statisztikailag számukra kedvezőbb eredményt kapjanak. A leghomogénebb szlovák területek az ország északnyugati, hegyvidéki részén, a Vág, a Nyitra és a Garam medencéiben találhatóak. A városok közül legnagyobb számban Pozsonyban (402 ezer) és Kassán (213 ezer) találhatóak, de jelentős szlovák közösséggel rendelkezik Nyitra, Eperjes, Besztercebánya és Zsolna is. Számuk mindegyik helyen meghaladja a 80 ezret.

A szlovák társadalom demográfiai mutatóit ugyanazok a problémák jellemzik, mint a nyugat-európai fejlett társadalmakét. A születési arányszám az 1950-54 között vizsgált időszakban még 28,6 ‰ volt. Ez a szám 1994-re majdnem a felére, 14,6 ‰-re süllyedt. Ezzel szemben a halálozási arányszám évtizedek óta nem változik, 10 ‰ körül mozog. Ez a szlovákok folyamatos előregedéséhez vezet. Még inkább riasztó számukra a természetes szaporodás értékeinek vizsgálata. Ez ugyanis az 1950 és 1994 közötti időszakban 18,4 ‰-ről, 4,6 ‰-re süllyedt. Sőt, azóta is fokozatosan csökken és várhatóan éveken belül fogyásba csap át. Ennek ellenére népességen belüli arányuk jelentős csökkenése nem várható, hiszen a romáktól eltekintve mindegyik etnikum hasonló, sőt még ennél is súlyosabb problémákkal küzd.

5.4. A magyar nemzetiség jelenlegi etnikai viszonyai

Az ország legnagyobb etnikai kisebbségét a magyarok alkotják Szlovákiában. Őseik már a Honfoglalás óta megtalálhatóak a vizsgált területen, mely a magyar államalapítástól kezdve a Magyar Királyság, majd az Osztrák-Magyar Monarchia része egészen annak 1918-as felbomlásáig.

Az 1495-ös országos adóösszeírás szerint a vizsgált terület 38%-án éltek magyarok, főként a mai Magyarországgal határos területeken, és a délnyugati síkvidékek falvaiban. Nagyobb városi tömegek - ez akkoriban pár száz főt jelentett - csak néhány német alapítású városban éltek. A mohácsi csatavesztés után az alapvetően magyar dominanciájú terület alapvető etnikai átformálódása kezdődött meg. A magyarok száma a kevésbé védhető területeken jelentősen lecsökkent, viszont megkezdődött többek között Kassa és Eperjes elmagyarosodása. 1663-ban, Érsekújvár eleste után a magyar etnikai területen kemény harcok folytak, jelentős számú emberáldozattal. Ez a magyarok arányát nem érintette, hiszen minden népcsoport veszteségeket szenvedett, számuk azonban nekik csökkent leginkább és ez kihatott a következő évszázadokra. Később Thököly és Rákóczi szabadságharca újabb csapást mért a magyarokra. Így a XVIII. században sikerült a délnyugati egységes magyar tömböt fellazítani, majd szétszabdalni. A magyarok lakta terület idővel három nyelvszigetté zsugorodott. Mindez azt eredményezte, hogy 1880-ra 62 település vált szlovák többségűvé, vagyis a szlovák-magyar etnikai határ folyamatosan dél felé tolódott. Az előző fejezetben említett okokból a kiegyezést követő időszakban a magyarok száma 335 ezerrel gyarapodott, így arányuk 30% fölé emelkedett, bár jórészt nem a szlovákok, hanem a többi nemzetiség rovására. A folyamat a városokban különösen látványos volt: Pozsonyban például 1910-ben majdnem 32 ezer magyar és csupán 11 ezer 600 szlovák élt. A közös etnikai határ közelében is több település újra magyar többségűvé vált. Az I. Világháborút követő időszakban a magyar lakosságot ellenségesnek tekintették, ezért először kitelepítésükre, majd teljes asszimilációjukra törekedtek. A Csehszlovák kézre került területekről több mint 100 ezer magyar menekült el. Emellett a politikai nyomás, és a statisztikai manipulációk is hozzájárultak ahhoz, hogy hivatalosan az 1910 és az 1930 közötti időszakban a magyarok száma 330 ezerrel, arányuk pedig 12,6%-kal csökkent. A - már itt is - jelentősen megfogyatkozott magyarságra az utolsó csapást a II. Világháborút követő események mérték. A fentebb említett lakosságcsere miatt több mint 68 ezer magyar tért vissza Magyarország 1947-es határai mögé. Az ott maradtak több mint fele, majdnem 400 ezer fő - nagyrészt félelemből - kérte a csehszlovák állampolgárságot, de a nyelvi hiányosságok miatt csak 282 ezren kapták meg. Az idő múltával

azonban egyre többen vallották magukat ismét magyarnak a népszámlálásokon. Az 1970-es évektől a származás egyre inkább háttérbe szorult, mind több magyar költözött a fejlettebb, szlovákok által sűrűn lakott régiókba, így növekedett a vegyes házasságok száma, vagyis lassan, de biztosan zajlott az asszimiláció.

Mára az ország népességének csupán 9,7%-a magyar, akik az ország déli részén élnek. Kétharmaduk a délnyugati, alföldi területeken lakik, ahol a Dunaszerdahelyi és a Komáromi járásban képezik a népesség abszolút többségét. Legnagyobb közösségük Komáromban (23 745) és Pozsonyban (20 300) él.

Demográfiai jellemzőiket tekintve a szlovákokhoz hasonló a helyzetük, ám mivel jóval kevesebben vannak, a népességváltozás dinamikáját jelző mutatók ebben az esetben sokkal kedvezőtlenebbek. A születési arányszám 1950 és 1994 között 25,3‰-ról 12,1‰-ra csökkent, a természetes szaporodás pedig ugyanebben az időszakban alig tizedére, 12,1‰-ról 1,2‰-ra esett vissza. Várhatóan ez mára még tovább csökkent, egyes elemzések szerint már mínuszban van a mutató. Ennek az lesz az eredménye - főleg a cigányok lentebb vázolt demográfiai mutatóinak tükrében - hogy a magyarok száma és aránya jelentősen csökkenni fog, társadalmuk egyre inkább előregszik. A folyamat visszafordításában az anyaországnak is szerepet kellene vállalnia, ám a szlovák kormányok várható reakcióinak tükrében igencsak kérdéses, hajlandó-e erre a mindenkori magyar kabinet.

5.5. A cigány (roma) nemzetiség jelenlegi etnikai viszonyai

A cigányok (romák) alkotják a második legnagyobb etnikai csoportot az országban. Őseik már a XIII. század óta a területen éltek, azóta két nagyobb hullámban érkeztek ide, a XVII. és a XIX. században. Lélekszámuk alakulását nehezen tudjuk vizsgálni, hiszen nagy részük a népszámlálások során magyarnak, vagy szlováknak vallotta magát. Sőt, a kommunista diktatúra időszakában nem is szerepelt a nemzetiségek között a cigány (roma). Így kénytelenek voltak magukat más nemzetiségűnek vallani. Ez különösen a szlovákok és magyarok által vegyesen lakott területeken volt érdekes, ahol a cigányok (romák) döntése befolyásolhatta, papíron melyik nemzetiség kerül többségbe. A rendszerváltást követően hivatalosan is elismerték létezésüket.

Az azóta is tartó folyamatos növekedésnek most már a kiugróan magas születésszám az oka. Számukról az első hivatalos adatot az 1989-es Roma Regiszter adja. Eszerint az ország lakosságának 4,8%-a cigány (roma), de többségük anyanyelve a szlovák, vagy a magyar. A 1991-es népszámláláson számuk jelentősen lecsökkent, hiszen többségük továbbra

sem vallotta magát cigánynak (romának). Sőt a 2001-es népszámláláson már csak 1,7% volt az arányuk, ez ténylegesen azonban akár a 7-8%-ot is elérheti.

A cigányok (romák) az ország középső és keleti területein találhatók meg nagy számban, Közép-, és Kelet-Szlovákia NUTS2-es régióban. Ez a két terület az, amely gazdaságilag és társadalmilag a legelmaradottabb. A keleti országrész helyzete leginkább a magyarországi Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megyével hasonlítható össze. Itt a legnagyobb a vidékről városba költözők aránya, és e két régióban a vándorlási egyenleg is negatív, vagyis sokan költöznek az ígéretesebb nyugati országrészbe. Ez igaz a cigányokra (romákra) is. 1970-ben a cigány (roma) népesség 30,8%-a élt városban, 1990-re ez 47%-ra emelkedett. A szlovákiai cigányok (romák) demográfiai jellemzőivel az utóbbi 25 évben csupán két tanulmány foglalkozik (Kalibová, 1989, 1993), a rendelkezésre álló adatokból azonban ki lehet következtetni a fő folyamatokat. Jól látszik például a fiatalok magas aránya és az időskorúak alacsony száma. Az adatok szerint 40,2%-uk 15 év alatti, és csak 5,3%-uk lépte túl a munkaképes kort. A következő jellemző adat a magas születésszám. 1980-ban egy cigány (roma) nő átlagosan 6 gyermeket szült, míg az egész szlovák társadalmat tekintve 2,3 ez a szám. (Kalibová 1993). Ennek köszönhetően a cigány (roma) társadalom korfája harang alakú, ebből pedig arra lehet következtetni, hogy a népesség jelentősen növekszik.

Demográfiai jellemzőit tekintve a cigány (roma) népesség előtt két út van: vagy megáll az extrém növekedés és folyamatos csökkenés után stagnálni kezd, vagy - ami valószínűbb - továbbra is ilyen, esetleg növekvő ütemben gyarapodnak. Ebben az esetben rövid időn belül a legnépesebb kisebbséggé válnak a magyarok már említett problémái miatt. Az, hogy a hivatalos adatokban ez tükröződni fog-e, attól függ, az előttünk álló népszámlálásokon mennyien vallják magukat cigánynak (romának).

Egy biztos: számuk növekedése is hozzájárult a keleti és nyugati országrész közötti társadalmi különbségek kiéleződéséhez. Tömeges városba költözésük pedig az etnikai feszültségeket is kiélezi. Szlovákiának tehát égetően fontos, hogy megoldja ezt a problémát és integrálja őket a társadalomba.

5.6. Az egyéb nemzetiségek jelenlegi etnikai viszonyai

Ahogy az ábráról is kitűnik, Szlovákiában további nemzetiségek is élnek, számukban és arányukban azonban messze elmaradnak a magyaroktól és a romáktól.

A csehek először az első országegyesítést (1919) követően érkeztek Szlovákiába és főként a nagyvárosokban éltek. Számuk az 1930-as években 120 ezer fő körül maximalizálódott. Ma körülbelül 50 ezren vannak. Érdekesség, hogy ezzel szemben Csehországban körülbelül 300 ezer szlovák él. Ez a helyzet 1995 óta nagyjából változatlan. Az egykori Csehszlovákia állampolgárainak ugyanis a szétválás után két évük volt eldönteni: melyik ország állampolgárságát veszik fel. A csehek nagyobb arányban az északnyugati határvidéken és a nagyvárosokban - Pozsony, Kassa, Nyitra, Besztercebánya - találhatóak meg. Ennek az az oka, hogy többségük tanár és hivatalnok volt, így az urbanizáltabb, magasabb egzisztenciával rendelkező területeken volt rájuk szükség. A csehek korösszetétele lényegesen öregebb, mint a szlovákoké: a 15 éven aluliak aránya csupán 11,5%, míg a 65 év felettieké 24,4%. Az ország szinte összes területén a mai napig is a társadalmi elit szerves részét képezik.

A ruszinok és ukránok együttesen Szlovákia lakosságának fél százalékát teszik ki. A két nép ugyan egy nyelvet beszél, vallásuk különböző. A ruszinok görög-katolikusok, az ukránok pedig ortodoxok. Így fejlődésük és népességarányuk is némileg különbözött a XX. században. Többségük az ország északkeleti részén, a Lengyelországgal és Ukrajnával közös határszakaszon él. Az 1910-es években számuk még majdnem elérte a 100 ezret. A II Világháború után azonban Kárpátalját – és vele a ruszinok nagy részét- a Szovjetunióhoz csatolták. A Csehszlovákiában maradtak nem értettek egyet a kommunista hatalom politikájával, így a ruszinok megtűrt elemnek számítottak. Félve az esetleges retorzióktól, többségük szlováknak vallotta magát 1950-ben. Később az országban betiltották a görög-katolikus vallást, így a rendszerváltásig a népszámlálásokon nem is szerepelt a „ruszin” kategória. Így történhetett meg az, hogy a rendszerváltás utánra az ukránok és a ruszinok együttes száma 30 ezer alá csökkent. Korstruktúrájuk igencsak előregedett, így a következő években sem várható népességük gyarapodása. A ruszinok a társadalom alsó részét képezik, főleg a rurális, kiürülő vidékeken találkozhatunk velük.

Szlovákia kulturális és gazdasági életének, társadalmi struktúrájának alakításában jelentős szerepe volt a német kisebbségnek. A XIX. század végén számuk még meghaladta a 200 ezret, és még a XX. század 30-as éveiben is több mint 150 ezren éltek az országban, főleg a városokban, többségük Pozsonyban. A II. Világháborúnak és a lakosságcserének köszönhetően lélekszámuk drasztikusan lecsökkent, 1950-ben már alig 5 ezren voltak. Azóta számuk stagnál, ám tekintve, hogy 48%-uk 65 év feletti, rövid időn belül csökkenni fog. Az újabb generáció ugyanis már nem vallja németnek magát. Ők már kivétel nélkül Szlovákiában

születtek és esetleg nagyszüleiket hallották németül beszélni. Ilyen körülmények között elkerülhetetlen lesz teljes asszimilációjuk.

Az 1991-es census óta lehetőség van a sziléziai és a morva nemzetiség választására is. Előbbi lehetőséggel 4 ezren, utóbbival 2 ezren éltek. Ők többnyire már nem munkaképes korúak, őseik és a hagyományok tisztelete miatt választották ezt az opciót. Gyermekeik azonban már szinte kivétel nélkül szlováknak vallják magukat. Körülbelül 3 ezer ember vallja magát lengyelnek. Többségük zsidó vallású, egyébként a szlovák nyelvet beszélik. Egy pár száz fős horvát kisebbség is él az országban, főként a Pozsony környéki falvakban. Ők is teljes mértékben betagozódtak a szlovák társadalomba, csupán néhány hagyományt őriznek, többek között legfőbb megkülönböztető jegyüket, a nyelvet.

6. A szlovák politikai élet és a 2000-es évek választásainak sajátosságai

6.1. A szlovák választási rendszer

Szlovákiában - a környező országokhoz hasonlóan - parlamentáris demokrácia működik. A törvényhozó hatalom ennek megfelelően a parlament, mely a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa nevet viseli. Korábban Szlovák Nemzeti Tanácsnak hívták ezt a testületet, de 1992-ben az önálló szlovák alkotmány készítése során a honatyák jobban ki akarták domborítani területiális és országos jellegét. Az országgyűlés 150 főből áll. Tagjait a 18 év feletti szlovák állampolgárok választják, attól függetlenül, hogy rendelkeznek-e vagy sem állandó lakhellyel a Szlovák Köztársaság területén. A választások – mint minden demokratikus országban - titkosak és mindenki szavazata egyenlő súllyal számít. A választási rendszer arányos elvű, vagyis az állampolgárok a pártok által előre összeállított országos listára szavazhatnak. A listáról az országosan összeszámolt szavazatok arányában kerülnek be a pártok képviselői a törvényhozásba. Minden választó élhet az úgynevezett preferenciális szavazás lehetőségével. Ez azt jelenti, hogy az általa választott párt listáján a számára legszimpatikusabb négy képviselőt külön megjelölheti. A legtöbb preferenciális szavazatot kapott képviselők előre kerülhetnek a listán, így biztosabb lehet parlamentbe kerülésük. Az eddigi választások során egyre nőtt a preferenciális szavazatok aránya, vagyis egyre többen élnek ezzel a lehetőséggel. Ez az opció főleg a kisebbségeknek kedvez, hiszen így előnyben részesíthetik a pártok listáján saját etnikumuk jelöltjét, akinek így sokkal több esélye van parlamentbe kerülni és saját kisebbségének érdekeit képviselni.

Az arányos választási rendszer egyenes következménye, hogy nem alakulhat ki két párt dominanciáján alapuló politikai rendszer, hanem több, kisebb erő is meghatározhatja az erőviszonyokat. Ennek következtében a parlamentben sokkal többször kényszerülnek koalícióra az egyes pártok, hiszen egyedül nem képesek megszerezni az egyszerű többséget a parlamentben sőt, legtöbbször még párban sem, így instabil koalíciókat kénytelenek alkotni. Míg a magyar vegyes rendszerben a győztes sokszor túlnyeri magát és egyedül, esetleg egy koalíciós partnerrel is képes kormányt alakítani. A szlovákiai arányos rendszer növeli a pártok kompromisszumképességét, rugalmasságát és az erős ideológiai töltetű politizálás ellen hat. Másrészt ez a választási rendszer lehetővé teszi, hogy a társadalom különböző, markáns szegmensei képviselőkhöz jussanak, és ennyiben jól illeszkedik az ország viszonylag bonyolult és tagolt társadalmi, regionális és politikai szerkezetéhez.

Az említett sajátosságok miatt a nagyobb pártok részéről folyamatosan felmerül a rendszer átalakításának igénye. Ezek szerint egy, a magyarhoz hasonló vegyes modellben, vagy az egyértelműen nekik kedvező többségi modellben gondolkoznak. Ezt azonban a feljebb vázolt széttagoltság miatt a kis-, és középpártok ellenállása eddig mindig megtörte, és a közeljövőben várhatóan ez a berendezkedés nem is fog változni.

Szlovákiában a köztársasági elnököt is közvetlenül az emberek választják, mégpedig 5 évre. Eredetileg ez nem így volt. Az 1992-es alkotmányban háromötödös többséghez kötötték az államfő megválasztását, ez azonban a fent említett megosztottság miatt 1998-ban lehetetlen volt. A törvények értelmében ilyenkor a miniszterelnök veszi át a jogköröket. Az 1998-as választásokon azonban az ellenzék fölényes győzelmet aratott és akár meg is választhatták volna a köztársasági elnököt, ám választási ígéretükhöz híven alkotmányt módosítottak és az állampolgárok kezébe adták a döntés jogát.

Jelenleg is ez a köztársasági elnök választásának gyakorlata. Jelöltek 15 parlamenti képviselő, vagy 15 ezer állampolgár állíthat, így akár civil szervezetek is élhetnek ezzel a lehetőséggel. A jelöltnek legalább negyven évesnek kell lennie. Akkor lesz belőle köztársasági elnök, ha az összes választásra jogosult állampolgár több mint fele rá szavaz. Tehát a nagyjából 5 millió 300 ezres Szlovákia esetében 2 millió 650 ezer embernek kell ugyanarra a jelöltre szavaznia. Ha ez nem sikerül, következik a második forduló, ahová a két legtöbb szavazatot kapott jelölt kerül. Itt már az egyszerű többség is elég az államfő megválasztásához, aki egyszer újraválasztható.

A végrehajtó hatalmat Szlovákiában a kormány képviseli, melynek vezetője a miniszterelnök. A gyakorlatban bevett szokás szerint a köztársasági elnök a legtöbb szavazatot kapott párt elnökét – vagy a kialakult koalíció legerősebb pártjának első emberét

nevezi ki erre a posztra. A kormányfő javaslatára az államfő nevezi ki és menti fel a minisztereket. A kormány a kinevezésétől számított 30 napon belül köteles benyújtani programját, amelyről aztán a parlament szavaz. A kormány a tevékenységéért a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának felel, amely bármikor bizalmatlanságot szavazhat neki. A bizalmatlansági indítvány intézményét a mindenkori ellenzék sűrűn alkalmazza a kormány valamely tagjának lejáratására, ám legtöbbször kevés sikerrel.

6.2. Szlovákiai pártok

Az előző fejezetben leírtakból következik, hogy Szlovákiában sokkal kiegyenlítettebb a pártok közötti verseny, nem beszélhetünk egyik párt esetében sem olyan egyértelmű dominanciáról, mint hazánkban. A széles politikai paletta pártjait az utolsó, vagyis a 2010-es választáson elért eredményeik sorrendjében mutatom be.

Az ország legerősebb politikai formációja az Irány- Szociáldemokrácia, röviden SMER. A párt 1999 októberében jött létre a Demokratikus Baloldal Pártjának szakadásával, mely a Szlovák Kommunista párt utódjaként működött. Az új párt elnöke az addig is igen népszerű Robert Fico lett, aki azóta is betölti ezt a tisztséget, legutóbb 2010 novemberében választotta újra a párt kongresszusa, ellenszavazat nélkül. A SMER 2004-ben már a harmadik legnagyobb párt volt a parlamentben, 2005-től pedig a közvélemény-kutatások és a választások alapján is a legnagyobb politikai erőnek számít, folyamatos 30% körüli eredménnyel. 2005-től a SMER-be olvadt három kisebb szociáldemokrata formáció is, így a szlovák baloldal egyetlen gyűjtőpártjává vált. A SMER enyhe eróziója és nemzetközi hitelvesztése a 2006-os választások után következett be, amikor rövid időre az Európai Szocialisták Pártjában felfüggesztették a tagságát. Azóta a megtépázott tekintélyt sikerült helyreállítani. A párt programja három fő pilléren nyugszik. Ezek: a szociális piacgazdaság, az erős és hatékony állam, valamint a nemzetállami érdekek védelme. Gazdaság-, és társadalompolitikája sok ponton a magyarországi Fidesz céljaival egyezik meg. Erre jó példákat találunk a SMER választási programjában. Ebben szerepelt, hogy a párt a jövőben sem engedi meg, hogy a gazdasági válságot a polgárok életszínvonalának rovására kezeljék. Továbbá nem tervezték a stratégiaiul fontos állami cégek privatizációját és az egykulcsos adórendszer módosítását. A párt céljainak fontos eleme a Szlovák Köztársaság szuverenitásának és nemzeti jelképeinek védelme. Ezek szintén nem szociáldemokrata

eszmék és szintén a Fidesz elképzeléseihez állnak legközelebb. E két cél beemelése a SMER programjába egyértelmű jele a párt populista politikájának, a nemzeti jelszavak ugyanis hihetetlen népszerűséggel bírnak Szlovákiában. Részben ennek is köszönhető, hogy a legújabb adatok alapján a SMER a biztos szavazók 40%-ának bizalmát élvez.

A szlovák politikai élet második legerősebb pártja a Szlovák Kereszténydemokrata Unió – Demokrata Párt, röviden SDKÚ-DS. 1998 és 2006 között a kormány legerősebb pártja volt, elnöke Mikuláš Dzurinda pedig az ország miniszterelnöke. Korábban Szlovák Kereszténydemokrata Unió volt a párt neve, de 2006-ban egyesültek a Demokrata Párttal. A 2006-os választásoktól kezdődően csökkent a népszerűsége, jelenleg is 15% körül mozog, ám 2010 óta újra ez a párt adja a kormány több tagját és Iveta Radičová személyében a miniszterelnököt is. A pártelnök és a legbefolyásosabb politikus azonban továbbra is Mikuláš Dzurinda, aki jelenleg külügyminiszterként tagja a kormánynak. A párt alapvetően kereszténydemokrata programja a Demokrata Párttal történt fúzió után sokkal liberálisabb lett. 2010-es választási programjuk legfontosabb elemei közé tartozott az állami kiadások visszafogása és az ország adósságainak csökkentése, valamint a foglalkoztatottság növelése. Ennek megvalósítása azonban nehéz feladatnak bizonyul a négypárti koalícióban. Jelenleg a 14 miniszterből négyet ad a párt, melynek ideológiája leginkább a Fideszéhez hasonlítható, helyzete azonban korántsem olyan stabil.

Szlovákia jelenleg harmadik legerősebb pártja a Szabadság és Szolidaritás, röviden SaS nevű formáció. A pártot 2009-ben alapította Richard Sulik, aki korábban két pénzügyminiszternek is tanácsadója volt és a szlovák gazdasági reformok egyik értelmi szerzője, az egységes, 19%-os adókulcs megteremtésének fő támogatója. Sulik jelenleg is a párt elnöke. Legelső megmérettetésük az Európai Parlamenti választás volt, ahol 4,71%-ot értek el. Céljuk ezután 2010-ben a parlamentbe jutás, 2014-ben pedig a kormányzás volt. Ehhez képest a 2010-es választáson a harmadik helyet szerezték meg és a SaS a kormánykoalíció második legerősebb pártja lett. A párt klasszikus liberális beállítottságú, így programjában szerepel az egyének teljes szabadsága, a drogtörvények lazítása és az azonos neműek házasságának pártolása is. Javasataik között szerepelt a személyi-jövedelem adó 16%-ra csökkentése is. A szlovák kormányban jelenleg négy miniszterük van és ők adják a házelnököt is.

A Kereszténydemokrata Mozgalom (KDH) 1990-ben alakult, vagyis az egyik legrégebbi szlovák párt. Jelenleg a negyedik politikai erő az országban. Tagja volt a Dzurinda-féle kormánykoalíciónak, melyből a 2006-os év elején lépett ki, miután összekülönböztek Dzurindával, egy Vatikánnal kötött szerződést illetően. Ez sokak szerint

csak ürügy volt, és a valódi ok az volt, hogy a párt a júniusi választások előtt még időben el akarta hagyni a népszerűtlenné vált koalíciót. A párt elnöke Ján Figel, aki korábban az Európai Bizottság oktatási biztosaként dolgozott, jelenleg pedig a Radičová kormány közlekedési, régiófejlesztési és idegenforgalmi minisztere. A pártnak ezen kívül két tárcaja van. A KDH az SDKÚ-DS-hez hasonlóan kereszténydemokrata értékeket vall, ám sokkal markánsabban, mint a legnagyobb kormányerő, így tőle jobbra helyezkedik el a politikai térképen, nagyjából a mostani KDNP-hez hasonlítható. Erre utal többek között programjuk azon pontja, miszerint a családot és a házasságot alkotmányos törvénnyel kívánják védeni, a szülések számát pedig adókedvezménnyel motiválnák. Politikai súlyuk és népszerűségük azonban messze meghaladja a KDNP-ét.

A Most-Híd nevű párt a SaS-hoz hasonlóan 2009-ben, a választások előtt egy évvel alakult. Alapítója és elnöke Bugár Béla, aki a Magyar Koalíció Pártjának elnöke volt korábban. A két párt viszonya azóta is feszült. A Most-Híd a magyar-magyar és szlovák-magyar megbékélés pártja, a hasonlóan gondolkodó, ám más nemzetiségűek együttműködésére helyezi a hangsúlyt. A párt így jelképesen a túlzott szlovák nacionalizmust mindig is elutasító Rudolf Chmelt nevezte ki alelnöknek. A Most-Híd szavazói között magyarok mellett szlovákok és ruszinok is vannak, felmérések szerint támogatóik 30%-a szlovák nemzetiségű. Maga a párt sem nemzetiségi, hanem polgári pártként definiálja magát. A 2010-es választásokon elért 8,12%-os eredménnyel nem csak 14 képviselőt küldhetett a parlamentbe, hanem még kormánypárttá is vált, három minisztert adva a kabinetbe.

A 2010-es választásokon utolsóként, éppen hogy a parlamentbe került a Szlovák Nemzeti Párt (SNS). Az SNS 1990-ben alakult újjá az 1871 és 1938 között létezett azonos nevű párt utódjaként, ám sokkal radikálisabb annál. Elsősorban a sokak által a szlovákok bölcsőjének tartott északnyugati területeken, Trencsén, Liptó, Árva és Turóc járásokban erős, itt rendszeresen 20% körül teljesít. A 2002-es választásokat kivéve eddig mindig bejutott a parlamentbe, sőt 1994 és 1998, valamint 2006 és 2010 között kormánypárt is volt. 2002-es kudarcukat is csupán az okozta, hogy kettészakadt a párt és a két ellenséges erő egymást ütötte ki az országgyűlésből. Az esetből tanulva 2005-ben újra egyesült a párt, Ján Slota vezetésével. Az SNS kezdetektől fogva szélsőséges, és magyarellenes nézeteket vall, Slota kirohanásai többször uralták a hazai és nemzetközi sajtót egyaránt. A magyarellenesség mértékét azonban az aktuális erőviszonyokhoz és a társadalom hangulatához igazítják, általában sikerrel. Az SNS a nyugat-európai pártok számára nem szalonképes, teljesen elfogadhatatlan tárgyalópartner.

A Magyar Koalíció Pártja (MKP) jelenleg ugyan már nem parlamenti párt, mégis meghatározó szerepet töltött be a szlovák politikai életben és vizsgálatomban is kulcsfontosságú lesz, ezért elengedhetetlen rövid bemutatása. Az 1994-es választásokon még három különböző pártként, ám koalícióban indult formáció 1998-tól egységes párt. A kereszténydemokrata Bugár Béla, a jobboldali Duray Miklós és a liberális A. Nagy László vezette formációkból jött létre, Bugár Béla vezetésével. 1998-tól 2006-ig kormánypárt volt, több politikai sikert ért. Sikerült elfogadtatni a kisebbségi nyelvhasználatot, megvédeni a magyar iskolákat és megalapítani a révkomáromi Selye János Egyetemet. Cserébe a párt teljes mellszélességgel kiállt a Dzurinda-féle, sokszor fájó reformok mellett. 2007-ben Csáky Pált választották elnöknek, innentől konfliktusok alakultak ki a régi és az új vezetés között és ez 2009-re szakadáshoz vezetett. Bugárék ekkor alapították meg a Most-Hidat. A karizmatikus politikusok kilépése és az új politikai erő is hozzájárult ahhoz, 2010-ben 4,33%-os eredménnyel az MKP nem jutott a szlovák parlamentbe. Ezután a teljes vezetőség lemondott, az új elnök Berényi József egykori alelnök lett.

6.3. A politikai törésvonalak átrendeződése – A 2002-es választások

A 2002-es parlamenti választás előtt Szlovákiában az összes voksolás tétje az volt, vajon tud-e újra kormányt alakítani Vladimir Mečiar és pártja, a Demokratikus Szlovákiáért mozgalom (HZDS). A választásokat rendre megnyerő párt az 1994 és 1998 közötti ciklusban egyre inkább háttérbe szorította a demokratikus jogokat, titkosszolgálatával valószínűleg több ellenzéki vezetőt rabolt el és ölt meg. 1998-ban a jobboldali pártok tudtak kormányt alakítani, először háttérbe szorítva Mečiar és pártját. A szlovák politikai élet sem a jobb és baloldali törésvonal mentén szerveződött, hanem a mečiaristák és a demokraták szembenállásán alapult. A HZDS és vezetője az évek során annyira szalonképtelenné vált a nyugati hatalmak szemében, hogy esetleges kormányra kerülése esetén Szlovákia NATO és EU csatlakozása is későbbre halasztódott volna.

Így a 2002-es választások előtt új helyzet állt elő a szlovák belpolitikában. Egyrészt azért, mert a HZDS-ből kilépett - a jelenlegi köztársasági elnök - Ivan Gasparovic, aki új pártjával magához csábította a HZDS szavazóinak egy részét. A közvélemény kutatások alapján a HZDS-nek még így is volt esélye nyerni, bár támogatottsága 10 százalékponttal 17-20%-ra csökkent. Az, hogy ilyen eredménnyel győzni lehet, jól rávilágít az arányos választási rendszer sajátosságaira és a szlovák pártrendszer tagoltságára is. Az új helyzet másik oka, hogy a külföldön elfogadhatatlan párt egyik ellenfele számára sem jelentett potenciális

koalíciós partnert. Így először a demokratikus Szlovákia történelmében nem merült fel reális lehetőségként, hogy a HZDS kormánypárt legyen. Ettől a választástól számíthatjuk tehát a szlovák politika mai mederbe terelődését, hiszen innentől alapvetően a jobb és bal ideológia mentén szerveződtek a pártok és a koalíciók is.

A választásokat a HZDS nyerte, 19,5%-os eredménnyel. Ám mivel senki nem akart koalícióra lépni vele, gyorsan kiesett a hatalmi játszmákból. Ellenfelei helyzetét megkönnyítette, hogy Gasparovic pártja a várakozásokkal ellentétben nem jutott be a parlamentbe. Hasonló meglepetés volt, hogy Mikulás Dzurinda pártja, az SDKÚ majdnem dupla annyi szavazatot kapott, mint amennyit vártak. Második legerősebb pártként tehát ők diktálhattak a koalíciós tárgyalásokon. Legerősebb partnere az akkor még Bugár Béla vezette Magyar Koalíció pártja volt, amely szintén meglepően jól teljesített és története legjobb eredményével 20 mandátumot szerzett a törvényhozásban. Tárgyalások kezdődtek az egyaránt 15-15 mandátumot szerző KDH-val és ANO-val is. Előbbit már bemutattam, utóbbi viszont jelenleg már nem parlamenti párt. Az Új Polgár Szövetségét a szlovák Berlusconi-nek nevezett Pavol Rusko, a Markíza kereskedelmi televízió tulajdonosa alapította, az ANO rövidítés szlovákul igent jelent. Később ez a négy párt alapított koalíciót. Mellettük a parlamentbe jutott a Robert Fico vezette SMER, mely története első választásán a harmadik helyet szerezte meg, alig elmaradva az SDKÚ mögött. Ez azonban csalódást jelentett számukra, hiszen 4-5%-kal elmaradtak az előzetesen várt eredményektől, melyek alapján Robert Fico már kormányfőnek készült. A választás utáni napokban sűrűn hangoztatta, hogy pártja nélkül életképtelen a koalíció, mégis ellenzékben kellett maradnia. Igaz, a SMER-rel együtt meglehetett volna a koalíció abszolút - vagyis háromötödös - többsége, az alapvetően baloldali párt igencsak átírta volna az előzetes kormányprogramot. A választások legnagyobb meglepetését mégis az okozta, hogy 13 évvel a rendszerváltás után visszakerült a parlamentbe egy kommunista párt, méghozzá az Ortodox Kommunista Párt (KSS). Ez egyértelműen jelzi azt a nosztalgikus hangulatot, mely minden posztkommunista országban a mai napig jelen van. Ebben az esetben egy jó propagandával ez elegendő volt a választók 6,32%-ának megszólítására. Nem jutott viszont a parlamentbe a szélsőjobbboldali Szlovák Nemzeti Párt (SNS). Ez a tény jelentősen megkönnyítette a négy kormányra készülő párt dolgát, hiszen az SNS bekerülése akár még arra is elég lehetett volna, hogy az ellenkező oldalra billentse a mérleg nyelvét.

Az SDKÚ-MKP-KDH-ANO koalíciónak 78 képviselője lett a 150 fős parlamentben. Ez a többség négy párt esetén korántsem nevezhető kényelmesnek, hiszen bármelyik kilépése esetén kisebbségbe kerülhetett volna a kormány. Így a koalíciós tárgyalások igen hosszú

nyúltak, mindenki a számára legelőnyösebb pozíciót akarta kiharcolni, sakkban tartva ezzel másik három társát. A feltételeket ugyan a 28 mandátumot szerzett SDKÚ diktálta, de kénytelen volt komoly engedményeket tenni a 20 főt a parlamentben tudó MKP-nak és a 15-15 képviselővel rendelkező KDH-nak és ANO-nak is. A kormányfő az SDKÚ elnöke, az eddigi miniszterelnök, Mikulás Dzurinda lett. A 16 miniszteri posztból 6-ot kapott az SDKÚ, 4-et az MKP, 3-3-at pedig a KDH és az ANO. Eleinte úgy tűnt, a házelnöki posztot az MKP elnöke, Bugár Béla kapja, ám a szlovákok várható nem tetszése miatt ezt megváltoztatták, az MKP-nak azonban cserébe komoly követeléseai voltak. Így megkapták az előző ciklusban is kért agrártárcát, mely fontos eszköze a magyar érdekek érvényesítésének a nevesítetlen földek ügye miatt. A nevesítetlen föld olyan ingatlan, amelynek nincs jelenlegi tulajdonosa, mert például az utolsó ismert tulajdonos 40 évvel ezelőtt halt meg és nem volt hagyatéki tárgyalás. Ha élnek jogos örökösök, azok kérhetik a hagyatéki tárgyalás felújítását, és ha be tudják bizonyítani, hogy ők az örökösök, akkor jogerősen rájuk lesz átiratva az ingatlan. (centroconsult.sk) Erre korábban csak a szlovák állampolgároknak volt lehetősége, a magyarok vezette agrártárca azonban elérte, hogy a magyar állampolgárok is benyújthassák igényüket, sőt a bizonyítás határidejét is kitolták egy évvel. Az agrártárca mellett továbbra is az MKP-s miniszter vezette a környezetvédelmi, valamint az építésügyi és régiófejlesztési minisztériumot is. Az EU-s források szétosztásának magyar kézbe kerülése szintén ellenérzést váltott ki a szlovákokból. Dzurinda azzal védekezett, hogy más párt vezetésével ez a minisztérium a korrupció melegágya lenne, hiszen a pártok innen tudnák a leginkább „meghálálni” a kampánypénzeket azoknak a területeknek, ahonnan a legtöbb támogatás érkezett hozzájuk. Az MKP viszont ilyen szempontból nem egy területnek, hanem a magyar lakosságnak van elkötelezve. A párt kapta a kormányfő-helyettesi posztot is, melyre Csáky Pált jelölték. Az ő hatáskörébe tartozott a kisebbségügy, az emberi jogok, az integrációval kapcsolatos feladatok, valamint az uniós alapok koordinálása. Bugár Bélának emellett úgy kellett kidolgozniuk a koalíciós megállapodást, hogy ne ismétlődessen meg az, ami az előző ciklusban: szövetségesei rendre becsapták, kisemmizték, amikor a magyarok érdekérvényesítéséről volt szó. A 2002-es koalícióban már egy erősebb, magabiztosabb MKP vett részt, sőt ez a szövetség stabilabb, kiegyensúlyozottabb volt a pártok programközelisége miatt. Az MKP már csak azért is előnyösebb helyzetben volt, mert 1998 és 2002 között az ő szavazataik nélkül is megvolt a kormánytöbbség, most azonban ez megváltozott.

Érdekes adat, hogy a 2002-es választásokon igen magas, 70,07%-os volt a részvételi arány, ennek ellenére három eddig parlamenten kívüli párt került be a törvényhozásba. Pedig a magas részvétel általában a fennálló viszonyok konzerválásának kedvez és hátráltatja a

kisebbségi pártok, a formálódó erők előre jutását. (Török Gábor 2010.) Ebben az esetben valószínűleg a szlovák választók kiábrándultak a parlamenti pártokból, megunták a társadalom mečiarista – demokrata tagolódását. Az elégedetlenségüket azonban nem a távolmaradással fejezték ki, hanem azzal, hogy eddig ki nem próbált, tiszta lappal induló pártokat juttattak a törvényhozásba. Természetesen kellett az is, hogy legyenek újonnan létrejött pártok karizmatikus vezetőkkel. Ahogy már fentebb is említettem, ez tehát az a pont, amikortól a szlovák politika is ideológiák mentén kezd el tagolódni.

Az adatok területiségének vizsgálatából kitűnik, hogy a HZDS az ország északi, északnyugati részében volt a legerősebb, ahol arányaiban a legtöbb szlovák él. Azokban a kistérségekben, ahol magas az etnikumok - főként a magyarok - aránya, a párt gyengén szerepelt, esetleg még a parlamentbe sem került be. Utóbbi állítás a Komáromi és a Dunaszerdahelyi járásra igaz. Itt a legmagasabb a magyarok aránya és az itteni magyarokra jellemző leginkább a fegyelmezett szavazás, vagyis itt sok - egyébként meghatározó - parlamenti erő nem képes átlépni az 5%-ot. Ellenben az MKP 90% körüli eredményre is képes volt ebben a két járásban. Érdekes következtetéseket lehet levonni arról a térképről, mely azt mutatja a kormánykoalíció pártjai mely kistérségekben szereztek valóban többséget. Így igen árnyalt képet kapunk, mely igencsak vegyes, körülbelül fele-fele arányban találunk kormánypárti és ellenzéki többségű kistérséget is. Ahol azonban a kormánypártok oldalára billen a mérleg, ott ez igen nagyarányú. Az ország nyugati, déli és középső része volt ekkor inkább kormánypárti, míg az északi és keleti részek egyértelmű ellenzéki többséget mutatnak. Az már ezen a választáson kirajzolódik, hogy Pozsonyban a jobboldal, ezen belül is az SDKÚ nagyon erős, a párt legjobb országos eredményei itt vannak. A SMER azokban a kistérségekben szerepelt gyengén, ahol magas a magyarok aránya, viszont a legkeletebbi járásokban, valamint az ország középső és északnyugati részén már ekkor 20% körüli eredményt ért el. Érdekes, hogy a KSS az ország járásainak jelentős hányadában 5% fölötti eredményt ért el. Kivételt képez ez alól az északi rész, ahol a HZDS szorította ki, és a délnyugati rész, ahol részben a magyar párt, részben pedig az SDKÚ miatt nem érték el a parlamenti küszöböt. A magyarok által sűrűn lakott járásokban az MKP dominanciája mellett a többi párt részesedése körülbelül azonos nagyságú a szavazatok maradékából.

6.4. A területi polarizálódás megjelenése a politikában – A 2006-os választások

A 2002-es választások után a jobboldali koalíció alapvető strukturális reformokat hajtott végre a gazdasági növekedés beindítása érdekében. Az egykulcsos, 19%-os személyi jövedelemadó bevezetése mellett megnyirbálták a szociális kiadásokat, átalakították az

egészségügyet, a gazdaságpolitikát pedig a helyi nagyvállalkozóknak és a külföldi beruházóknak rendelték alá. Emellett a folytatódó decentralizáció és nagyméretű privatizáció komoly kihatással volt Szlovákia külső és belső képére és megítélésére. A gazdasági mutatók javultak, az ország a nyugati befektetők kedvence lett, egyfajta régiós minta országgá vált. A reformok következtében azonban gyorsan nőttek a regionális és szociális különbségek. Az ország nyugati fele a befektetőkhez való közelsége miatt sokkal intenzívebben fejlődött, lakói sokkal gazdagabbakká váltak, míg a középső és keleti országrész egyre inkább leszakadt. A szociális elvonások pedig szintén az elmaradottabb térségeket sújtották inkább. A feszültségek egyre nagyobbak lettek, ezt legjobban a 2003-as kelet-szlovákiai roma zavargások jelezték. A 2002-es választások után kialakult jobb-bal struktúrának a reformok után megjelent a területi vetülete is. A változásokból profitáló Pozsonyban és Nyugat-Szlovákiában erős maradt a jobboldal. A reformok veszteséinél, Közép-, és Kelet-Szlovákiában pedig megvetette lábát a reformokat elutasító, az itteni emberek elkeseredettségét meglovagoló, baloldali SMER. Így jutottunk el a 2006-os választásokhoz.

A szlovákiai társadalom választások előtti preferenciáiról és a változásokhoz való viszonyáról sokat mond az a kutatás, amelyet a Közéleti Kérdések Intézete (IVO) közölt néhány héttel a voksolás előtt. Ebből kiderült, hogy a lakosság 50%-a negatívan értékeli az ország fejlődésének irányát, a változásokkal pedig csupán 46% elégedett. Az egészségügyi reform megváltoztatását például a megkérdezettek 72%-a követelte. A felmérésben a lakosság főleg a munkanélküliséggel, az egészségügy minőségével, saját szegénységével és az életszínvonallal volt elégedetlen. A kampány is alapvetően erről szólt: a politikusok azon vitatkoztak, hogy a reformok jók-e az országnak és hogy milyen változtatásokra van még szükség, mit bír még el a szlovák társadalom. Úgy tűnt a küzdelem a reformokat védő jobboldal, valamint az azok szociális kiigazítását és a szolidáris társadalmat preferáló baloldal között zajlik majd. Az, hogy a harc végül sokkal nyitottabb és izgalmasabb lett, a szociálisan, regionálisan és etnikailag tagolt szlovák társadalomnak, valamint az arányos választási rendszer már említett sajátosságainak köszönhető.

A választásokat elsőpró fölénnyel Robert Fico és pártja a SMER nyerte meg, több mint 10%-kal több szavazatot szerezve, mint a második helyezett SDKÚ (18,35%). A harmadik és a negyedik helyen fej-fej melletti eredménnyel az SNS és az MKP végzett, előbbi a szavazatok 11,73%-át, utóbbi pedig 11,68%-át megszerezve. Parlamentbe jutott még a HZDS (8,75%) és a KDH (8,31%). A kialakult eredmény a legkülönbözőbb koalíciós lehetőségeket vetítette előre. Az előző ciklus jobboldali szövetsége megtarthatta volna a kormányzati pozícióját abban az esetben, ha a HZDS-t is bevették volna a kormányzásba. Ez

a lehetőség komolyan fel is merült jobboldali körökben, ám a Mečiar ellenesség még mindig elevenen élt, főleg a kereszténydemokraták (KDH) fejében. Az is furán vette volna ki magát, hogy együtt kormányoz a programjában magyarellenes elemeket is felvonultató HZDS, valamint a magyarok érdekeit védő MKP.

A KDH teljes elzárkózása miatt egyre inkább előtérbe került egy SMER vezette koalíció lehetősége. Robert Fico előtt is több út állt. A politikus többször hangsúlyozta, hogy olyan szövetséget kíván létrehozni, melyben egyaránt megtalálhatóak korábbi kormánypártok és ellenzéki pártok is. A legvalószínűbb partnernek az SNS és a KDH tűnt. A kereszténydemokratákat azonban teljesen megosztotta a SMER-rel történő koalíció lehetősége, így végül hosszas viták után nem vállalták a közös kormányzást. Az MKP is felmerült, mint lehetséges partner, hiszen a szlovákiai magyar politikusok mindig is ügyeltek hitelességük megtartására és a külföld számára is elfogadhatóak lettek volna. Egyedül az MKP azonban nem lett volna elég a többség megszerzéséhez, sőt Bugár Bélának sem akartak az előző kormányból egyedüliként Ficohoz csatlakozni, így ez a lehetőség is lekerült a napirendről. Rövid ideig felmerült egy SMER-SDKÚ nagykoalíció lehetősége is, ám ez inkább a sajtó által felnagyított opció volt, mintsem a valóság. Robert Fico végül a legkönnyebb utat választotta és a HZDS-sel, valamint az SNS-sel kötött koalíciót. Ez a két párt a SMER-hez képest kevés szavazatot szerzett, így nagy igényeik nem lehettek a minisztériumok szétosztásakor, ezt Fico pontosan tudta. Mint ahogy azt is, mindkét párt éhes a sikerekre, így kisebbek lesznek az igényeik, mint egy eddig is kormányon lévő erőnek. A HZDS és Mečiar ugyanis nyolc éves szünet után került újra kormányzati pozícióba és ez a siker megakadályozta a párt további erodálását. Az SNS pedig négy év kihagyás után újra parlamenti párt lett, ráadásul egyből kormánypárt, így Jan Slota igényeit sem volt bonyolult feladat kielégíteni. A szlovák viszonyokat nem ismerők számára igen fura volt, hogy egy szociáldemokrata párt, hogyan léphet koalícióra egy nemzeti jobboldali és egy szélsőjobboldali párttal. A három párt szavazóbázisa azonban nem áll messze egymástól, hiszen mindhárom párt a Dzurinda-féle reformok során kialakult társadalmi feszültségeket lovagolta meg a kampány során. Emellett mindegyik párt programjában hangsúlyos szerepet kapott a nemzeti értékek védelme is. Fico azzal indokolta döntését, hogy ezzel a két párttal könnyebben valósíthatja meg szociális programját, mint a reformokhoz legalább részben ragaszkodó eddigi kormánypártok valamelyikével.

A koalíciós tárgyalások során a fent említett okok miatt mindkét partner kompromisszum kész és rugalmas volt, így kevesebb poszttal is beérték, mint amennyi a választási eredmények alapján járt volna nekik. Az SNS és a HZDS 2-2 tárcát kapott, ám

mindketten elégedettek lehettek a számukra fontos minisztériumokkal. Az SNS megkapta az eddig az MKP által irányított építésügyi és régiófejlesztési tárcát, így Slota pártja rendelkezhetett az EU-s pénzek szétosztása fölött. A magyarellenes párt számára kulcsfontosságú oktatási tárcát is sikerült megkaparintaniuk. Itt az SNS nem titkolt célja a magyar iskolák számának csökkentése és a magyar oktatási és kulturális támogatások megkurtítása volt. A HZDS az igazságügyi valamint a mezőgazdasági minisztérium vezetését kapta, utóbbit szintén a magyarok irányították az előző ciklusban.

Fontos megvizsgálnunk a kialakult szituációban az MKP helyzetét. A párt nyolc évig volt a szlovák kormányban, ahol a jelentős kudarcok mellett azért szép sikereket is elért. Politikusaik mindig ügyeltek arra, hogy szavahihető, becsületes államférfiként tekintsen rájuk a szlovák közvélemény. Ennek eredménye volt többek között az is, hogy a fejlesztési tárcát birtokolhatták. A párt a végsőkig kiállt a Dzurinda-féle reformok mellett, ezzel is mutatva, hogy erős, meghatározó tagja a koalíciónak. Azt azonban már túl későn vették észre, hogy a reformok ellentétesek voltak szavazóik érdekeivel. A magyarok többsége ugyanis a társadalom közép-, és alsó osztályába tartozik, azok közé, akiket a reformok a leginkább érintettek. Az MKP szavazói tehát joggal érezhették, hogy pártjuk cserbenhagyja őket és beáll az értelmiségi elitet építő és védelmező jobboldali tengelybe. Az MKP ezzel szavazatok ezreit veszítette el, és százalékos eredménye csak az alacsony részvételnek köszönhetően nem esett vissza drasztikusan. Az MKP-hoz hasonló pártok, melyek egy bizonyos csoport érdekeit képviselik és nem tagozódnak be a jobb-bal pártstruktúrába, általában a mérleg nyelve szerepet töltenek be a politikai életben. Ügyes politikával az MKP továbbra is betölthette volna ezt a szerepet, de a reformok mellett való kiállás egyértelműen az SDKÚ mellé sodorta őket. Erre utalnak az elvesztett szavazatok. Sok magyar ugyanis az eddigi fegyelmezett szavazás helyett most a reformokat elutasító SMER-re adta voksát. A jobbra tagozódást támasztja alá az a tény is, hogy Pozsonyban és Nyugat-Szlovákiában sok értelmiségi szlovák viszont az MKP-ra szavazott.

Az előző bekezdésben már utaltam az alacsony részvételre, mely egész pontosan 54%-os volt. A szlovák társadalomra eddig a választásoktól való távolmaradás nem volt jellemző, mint ahogyan erről már korábban írtam. A reformok vesztesei azonban ekkorra teljesen kiábrándultak a közéletből és ezt úgy adták a vezetők tudtára, hogy el sem mentek szavazni. Ez a társadalom egy részének teljes elkeseredettségére utal, hiszen már változtatni sem szeretnének, vagyis nem is bíznak abban, hogy helyzetük jobbra fordulhat. Az alacsony részvétel a kisebb pártoknak kedvezett, hiszen a rájuk adott voksok így felértékelődnek. Ez a részvételi adat azonban az eddigi kormányzó pártoknak is segített, hiszen ha a távolmaradók

mégis elmentek volna szavazni, valószínűleg nem az eddigi koalíció valamely tagjára voksoltak volna, vagyis a SMER még fölényesebben tudott volna nyerni.

Ahogy az a címben is látszik, ez az a választás, ahol megjelenik a területi polarizálódás. Innentől kezdve a területegységek nagy részéről biztosan elmondható, melyik nagy párthoz húz inkább. Ez az SDKÚ és a SMER térképeit összehasonlítva remekül érzékelhető. Ahol gyengébben teljesített az SDKÚ, ott erősebb a SMER és fordítva. Így elmondható, hogy a nyugati országrész, főként az északnyugati, inkább SDKÚ párti, főleg Pozsony, melynek egy körzetében a SMER még a 15%-ot sem érte el, az SDKÚ pedig mindegyik körzetben 35% fölött teljesített. Az ország északi és nyugati része egyértelműen a SMER szimpatizánsai közé tartozik, itt a párt bőven 35% fölött teljesített, sőt Mezőlaborc járásban közel 55%-ot értek el. Az ország középső részei vegyes képet mutatnak, a legtöbb ingadozó járásról itt beszélhetünk. Megfigyelhető, hogy a Dunaszerdahelyi járásban egyik nagy párt sem tudta elérni az 5%-os küszöböt és a Komáromiban is éppen hogy átlépték. Ez ismételten annak köszönhető, hogy a magyarok fegyelmezetten, a számukra egyetlen választható opcióra az MKP-ra szavaztak. Az MKP ismételten azokban a járásokban tudta átlépni a küszöböt, ahol magyarok élnek. Emellett két Pozsonyi járásban is eredményesek tudtak lenni. Ez valószínű annak köszönhető, hogy a reformokban nyertes módosabb polgárok rá szavaztak, mivel koalíciós partner volt. Érdekes megfigyelni hol szavaztak legtöbbször a választásokon önmagához képest igen jól szereplő SNS-re. A térképből kitűnik, hogy a legjobb, 30%-hoz közeli eredményeket azokban a járásokban érte el a párt, ahol szinte 100%-ban szlovák nemzetiségűek élnek. Három járás van, ahol azonban még a parlamentbe jutáshoz szükséges 5%-os határt sem sikerült elérniük, a dunaszerdahelyi, a komáromi és a mezőlaborci. Előző kettőben a magyarok aránya a legmagasabb, utóbbiban pedig a legtöbb ruszin él. A SMER-SNS-HZDS koalíció stabilabb többséggel rendelkezett, mint elődje. Erre a következtetésre jutunk, ha megnézzük a kormánypártokra és az ellenzékre leadott összes szavazat arányát. A 2002-es választással ellentétben 2006-ban a kistérségek túlnyomó részében többsége volt a kormánypártoknak. Ez alól a déli és nyugati részek voltak kivételek, ezek a területek - most már mondhatni - tradicionális jobboldali szavazóbázist alkotnak. Ráadásul a mindig is külön kezelendő magyar területek is itt vannak.

6.5. Összefogás Fico ellen – A 2010-es választások.

A 2006-os választások után felálló új kormánykoalíció igen kényelmes helyzetben volt. Egy rendezett költségvetésű országot vehettek át, ahol az államadósság szintje

folyamatosan csökkent és a költségvetési hiány is alacsony volt. Az ehhez szükséges fájdalmas intézkedéseket azonban nem nekik kellett meghozniuk. Problémát a munkanélküliség 10% körüli aránya és a hihetetlen regionális különbségek jelentettek. A kampányban ígértek alapján úgy tűnt, a Fico kabinet gazdaságpolitikája teljesen ellentétes lesz az előző kormány programjával, sőt sok elemző úgy vélte, Fico felszámolja elődei reformcsomagjának pozitív elemeit is. Ez azonban nem így történt. Hoztak ugyan néhány, a költségvetés kiadásait növelő intézkedést, például megemelték a minimálbért, növelték a közszférában dolgozók fizetését és eltörölték a vizitdíjat. Ez azonban a gyorsan növekvő gazdaság mellett belefért, alapvető strukturális visszarendeződés nem történt. Ennek következtében Szlovákia a 2004-ben csatlakozott országok közül másodikként, 2009-től bevezette az eurót. A gazdasági világválság is egy erős lábakon álló gazdaságot ért, így hatásai eleinte nem érződtek túlzottan és lehetővé tették a költségvetés lazítását, az állami beruházások növelését. Sok szakértő figyelmeztetett ugyanakkor arra, hogy az ország gazdasága túlzottan kevés lábon áll, nagy mértékben függ az autóipartól, melynek esetleges komolyabb válságát az egész ország megérezheti. Így is történt, bár ekkorra Szlovákia már túl volt a választásokon. A SMER vezette koalíció ugyanis a kampányban - rá sem hederítve a válságra – még milliárdokat költött el. A túlköltekezés árát azonban már az új kormánynak kellett megfizetnie.

A 2006 és 2010 közötti ciklus jelentős gazdasági növekedése arra nem volt elég, hogy a regionális különbségeket csökkentse, sőt azok növekedését hozta. A nyertesek Pozsony és Nyugat-Szlovákia voltak, ugyanis a beáramló tőke majdnem teljes egészében ide érkezett. A középső és keleti országrész azonban továbbra is stagnált, némely járásban a munkanélküliség meghaladta a 30%-ot, szemben a nyugati országrész egyes járásainak 3% alatti mutatójával. A területi különbségeket a válság is csak időlegesen csökkentette. A SMER mégis népszerű tudott maradni a hangulatjavító intézkedéseknek köszönhetően. Ilyen volt például az előző kormány által bevezetett vizitdíj eltörlése. Azt azonban már a választások előtt sejteni lehetett, hogy a SMER-SNS-HZDS hármas nem tud újra koalíciót alakítani. Egymás után derültek ugyanis ki a kormány holdudvarának korrupciós ügyei, és a populista politika miatt az ország deficitje igen magasra ugrott a választások előtti fél évben. A Magyarországgal mesterségesen életben tartott konfliktust is elítélte már a szlovákok többsége is. Sőt, egyenesen károsnak találták, hiszen Fico és szövetségesei olyan külpolitikai lépéseket tettek, amelyek az EU-n belül is egyre inkább elszigetelték az országot. Ezek a tények azonban inkább a két koalíciós partnert viselték meg, mintsem a SMER-t.

A választásokat ugyanis meggyőző fölényrel, 34,79%-os eredménnyel nyerte meg a párt. Korábbi koalíciós partnerei azonban lényegesen rosszabbul teljesítettek. Az SNS 5,07%-os eredménnyel éppen bejutott a törvényhozásba, a HZDS 4,32%-os teljesítménye azonban azt jelentette, hogy Mečiar pártja - történetében először - kikerült a parlamentből. Ez jelentősen beszűkítette a SMER lehetőségeit, ugyanis e két párton kívül senki nem akart tárgyalni velük. Az SNS-sel együtt pedig képtelenek voltak többséget szerezni az országgyűlésben. Így hiába nyerte meg Fico újfent a választásokat, nem tudott kormányt alakítani. A figyelem a parlamentbe jutott másik négy pártra összpontosult: ha sikerül megegyezniük, 79:71 arányban többségbe kerülnek a Szlovák Nemzetgyűlésben. A négy párt, az SDKÚ-DS (15,42%), a meglepően jól szereplő, újonc SaS (12,14%), a KDH (8,52%), valamint a szintén újonc - ám tapasztalt politikusokat soraiban tudó - Most-Híd (8,12%) egymásra voltak utalva, hiszen ha valamelyikük nem vesz részt a koalícióban, szintén nincs meg a 75 mandátumos többség.

A koalíciós tárgyalások tehát négy nagyjából azonos erősségű partner között zajlottak, ennek is köszönhető, hogy az SDKÚ-DS és a SaS egyaránt négy tárcát kapott, míg a KDH és a Most-Híd 3-3 minisztériumot vezethet. A kormányfő az SDKÚ-DS listavezetője, Iveta Radicová lett. Először fordult elő, hogy nem a koalíció legerősebb pártjának elnöke lett a miniszterelnök. Mikulás Dzurinda háttérbe húzódásának az lehet az oka, hogy személyéhez még ma is a szükséges, de fájó reformokat kötik, így vele kevésbé lett volna sikeres a párt. Valószínűsíthető azonban, hogy Radicová döntéseire nagy hatással van a jelenleg külügyminiszterként tevékenykedő Dzurinda, így továbbra is ő mozgatja a szálakat. A Most-Híd a környezetvédelmi-, és az agrártárcát kapta. Utóbbihoz hozzátartoztak a régiófejlesztést is, így négy év kihagyás után ismét egy magyar párt rendelkezhet az EU-s pénzek felett. A koalíció első - és ez idáig nem utolsó - szakítópróbájához a Most-Híd harmadik tárcája, a kisebbségi kormányfő-helyettesi poszt körüli vita vezetett. A tisztség várományosa, Rudolf Chmel Most-Híd alelnök ugyanis a helyettes jogköreinek kibővítéséhez ragaszkodott. Követelte, hogy a miniszterelnök-helyettes kapja meg a kulturális tárcától a regionális és a nemzetiségi kultúra osztályát, az oktatási tárcától pedig a nemzetiségi osztályt - a szétosztható pénzekkel együtt. Végül a többi párt engedett, így sikerült elérni a célt. Ez azért is fontos volt, mert az új kormány tiszta minisztériumokat hoz létre, vagyis ugyanaz a párt adja a minisztert és az államtitkárt is. A kulturális tárcát a SaS kapta, tehát a miniszter mellett nem lesz magyar államtitkár, aki beleszólhat a finanszírozásba, és hasonló a helyzet a keresztény unió vezette oktatásügygel is.

Sokakban felmerült a kérdés, hogyan tudja egy félig magyar, félig szlovák párt a magyar érdekeket megfelelően képviselni. Nekik lehet jó válasz a fenti példa, valamint az a tény, hogy Bugár Béla személyében újra magyar alelnöke van a Szlovák Nemzetgyűlésnek. Sokat mondó az a tény is, a 14 képviselőből kilenc magyar és a szlovákok között is ülnek olyanok, mint például Ondrej Dostál, aki a Fico-éra idején minden magyar ügy mellett kiállt.

Volt még egy párt, amely a HZDS-hez hasonlóan szintén története során először esett ki a parlamentből. Ez pedig az MKP, melynek bukása összetett okokra vezethető vissza, melyekről később írok.

A részvételi arány 58,83%-os volt. Ez némi javulás a négy évvel ezelőttihez, ám meg sem közelíti a 2002-es adatot. Érdeemes megfigyelni a területi különbségek és a részvételi arány változása közötti összefüggést. Előbbi növekedésével párhuzamosan csökkent az utóbbi mutató. Ez is arra utal, hogy a leszakadó térségekben élő szlovákok többsége kiábrándult és nem hisz a változások sikerében. A társadalom folyamatos erodálódása ezeken a vidékeken továbbra is erőteljesen zajlik.

A 2010-es választások területiségét vizsgálva jól kirajzolódik a SMER további erősödése. Szinte minden járásban növelni tudta támogatottságát a 2006-oshoz képest, ezzel szemben az SDKÚ szavazótábora és támogatottsága szinte változatlan maradt. A 2006-os választáson kialakult területiség megrögzült, mindkét párt azokban a járásokban volt a legerősebb és a leggyengébb, ahol négy évvel azelőtt. A SMER vesztét a HZDS kiesése mellett - ahogy már említettem - az SNS gyenge szereplése okozta. A párt támogatottsága 2006-ban még több járásban meghaladta a 15%-ot, 2010-ben pedig már a legjobb eredmény is alig 16% volt, a 10%-ot is csupán öt járásban sikerült túlszárnyalni. A területegységek többségében még az 5%-os küszöböt sem sikerült teljesíteni. Az eddig minden alkalommal külön kezelt magyarok szavazási magatartása is változott a Most-Híd megalakulásával. A szlovák-magyar közös párt nem csak a tiszta szlovák területeken verte meg az MKP-t, hanem még a tradicionálisan MKP-s fellegvárnak számító dunaszerdahelyi és komáromi járásban is. A térképeken jól látszik, egyetlen olyan járás sem volt, ahol az MKP a Most-Híd elé tudott volna kerülni. Jóllehet, a kialakult helyzet miatt egyik pártnak sem volt akkora támogatottsága, mint az előző választásokon az MKP-nak. Az említett két járásban a Most-Híd eredményei is csak 50% körül mozogtak, viszont több járásban sikerült 5% fölé kerülniük, mint az MKP-nak valaha, ezek közül is kiemelendők a pozsonyi járások, ahol mindegyikben túllépte a küszöböt a Most-Híd. A másik két jelentős súlyú kisebbség esetén nem lehet megállapítani preferált pártot. Ennek oka, hogy sehol sincsenek túlsúlyban és szavazási hajlandóságuk sem haladja meg a szlovákokét, sőt sok esetben el sem éri azt.

Másrészt nincs is érdekképviselői pártjuk, akire fegyelmezetten szavazhatnának. A cigányok (romák) és a ruszinok által lakott körzetekben tradicionálisan a SMER a legerősebb, ám ez a terület társadalmi és gazdasági helyzetének köszönhető. Ha megfigyeljük, mely járásokban van kormánypárti többség és melyekben ellenzéki, megint csak megfigyelhető a 2006-ban is jelentkező határvonal a „jobb” és a „bal” oldal között. Így a 2010-es választásokat a koalíció pártjai nyerték a nyugati és a déli területeken, míg az ellenzék – jórészt a SMER önmaga – az északi és keleti területeken.

A 2010-es választások érdekes vetülete volt, hogy hosszú idő után újra két párt versengett a magyarok szavazataiért. A felvidéki politikusokat és szavazókat integráló MKP belső konfliktusai már 2004-ben elkezdődtek. Az addig feltétlen Fidesz hű Bugár Béla és Orbán Viktor viszonya akkor romlott meg, amikor utóbbi egyre többet kezdte emlegetni a kettős állampolgárságot. Ez részben a határon túli magyar pártok érdekeivel ütközött, ugyanis féltek attól, hogy ennek hatására sokan települnek vissza Magyarországra, csökkentve ezzel a kinti szavazóbázist és gyengítve a határon túli magyarság érdekérvényesítő képességét. Ugyan a 2004-es népszavazáson a magyar társadalom elutasította a kettős állampolgárságot, Bugár Béla kegyvesztett lett és az első adandó alkalommal távoznia kellett az MKP éléről. A népszerűsége csúcspontján lévő politikus azonban nem télenkedett, híveivel megalapította a Most-Hidat. Az MKP népszerűsége folyamatosan csökkent, érvei egyre gyengébbek lettek, hiszen a nemzetiségek az Európai Unió nyújtotta globális keretben egyre könnyebben érvényesíthetik érdekeiket és nincsenek is elzárva az anyaországtól. A kissé radikális nemzetiségi politika, melyet az MKP képviselt, egyre kevésbé volt szimpatikus a magyarok között. Az pedig, hogy a magyar országgyűlés a szlovák választások előtt néhány nappal fogadta el a kettős állampolgárságról szóló törvényt, sokat segített az SNS kampányának és az MKP-t gyengítette. A szlovák-magyar szemben állás mesterséges napirenden tartását egyre többen elégték meg mindkét oldalról. Ezt jól tükrözi mind az MKP, mind az SNS 2006-hoz képest sokkal gyengébb eredménye. Így nem meglepő, hogy egy, a két nemzetiség összefogását sürgető párt nem csak a magyarok, hanem a szlovákok számára is sokkal szalonképesebb, mint az MKP. Főleg úgy, hogy Bugár Bélának befolyásos szlovák értelmiségieket és politikusokat is sikerült megnyernie, támogassák pártját. Ezen okok vezettek tehát oda, hogy 12 év után az MKP kikerült a parlamentből, Bugár Bélát azonban nem hogy eltüntetni nem sikerült, hanem megerősödve, egy kormánypárt elnökeként került ki a pengeváltásból. Az már egy másik kérdés, mi történt volna akkor, ha Bugár az MKP-ban marad és a pártot egyben tartva sikerül a szemléletváltás, hiszen az MKP és a Most-Híd eredményeit összeadva történelmi sikert érhetek volna el a választáson.

7. Összegzés és a jövő

A célkitűzésben megfogalmazott vizsgálatok egy olyan adatbázis segítségével valósulhattak meg, mely Szlovákia NUTS 4-es közigazgatási egységeinek szintjén, tehát a járások szintjén tartalmazza a 2001-es népszámlálás, valamint a 2002-es, 2006-os és 2010-es választás eredményeit. Ezáltal vált lehetővé az adatok dinamikájának vizsgálata, az egyes pártok eltérő időpontban elért eredményeinek összehasonlítása. Az elkészült adatbázis térinformatikai rendszerbe való integrálásával lehetőség nyílt a vizsgált folyamatok térbeli modellezésére. A tematikus térképek segítségével készített elemzés során feltárásra kerültek a politikai struktúra térbeli változásai, azok a folyamatok, amelyek meghatározták a kétezres évek választásait.

Megállapíthatjuk, hogy a 2002-es választásokon még nem beszélhetünk területi polarizálódásról, a pártok szavazótáborai ekkor még nem különültek el területileg. Az ekkor hatalomra kerülő kormány társadalom-, és gazdaságpolitikai reformjai miatt azonban némely járások sokat veszítettek és még inkább leszakadtak, némelyek pedig sokat nyertek és az eddigieknél is vonzóbbá váltak a befektetők számára. Így kialakult az a kép, miszerint a reformok nyertesei az akkor kormányon lévő jobboldali pártokhoz húznak, a vesztesek pedig az akkor ellenzékben lévő pártokhoz, főként a SMER-hez. A 2006-os választásoktól kezdve már jól látszik ez a területi polarizálódás, kialakulnak olyan kistérségek, melyekről egyértelműen kijelenthető, melyik párttal szimpatizálnak. Ez a folyamat nem jellemző a déli, magyalakta járásokra, hiszen ott kezdetektől fogva megfigyelhető, hogy az érdekeiket képviselő, magyar nemzetiségi pártot választják.

Érdekes megfigyelni, hogy az utolsó két választást fölényesen nyerte meg a SMER. Mindez annak köszönhető, hogy a baloldalon ezen a párton kívül nincs más jelentős szereplő, így a SMER nem csak a reformok veszteseinek, hanem a baloldali érzelmű és gondolkodású szavazóknak a gyűjtőpártja is. Helyzete leginkább a magyarországi Fideszéhez hasonlítható azzal a különbséggel, hogy a Fidesz a jobboldal gyűjtőpártja és a politikai struktúrából adódóan arányaiban sokkal nagyobb a támogatottsága. A szlovák jobboldalon ezzel szemben több párt is megtalálható, így az alapvetően konzervatív szavazók kisebb vélemény és nézetkülönbségek esetén is tudnak másik pártot választani.

Az etnikumok közül egyedül a magyarok azok, akiknél megfigyelhető az etnikai alapú pártválasztás. Mindegyik vizsgált választáson a magyar érdekeket képviselő formáció kapta a legtöbb szavazatot a magyarok lakta területen. Az etnikai és választási térképeket

összehasonlítva szinte ugyanaz rajzolódik ki: mindkettő alapján pontosan meg lehet mondani, milyen arányban élnek magyarok az ország egyes járásaiban. A magyarok fegyelmezett szavazásának két oka van: az egyik, hogy ők alkotják a legnagyobb számú kisebbséget az országban és közösségeik viszonylag zártak, az asszimiláció létezik ugyan, de nem olyan jelentős, mint más kisebbségek esetén. Ebből következik a másik ok, vagyis az, hogy a többi kisebbséggel ellentétben a magyaroknak van egy jelentős súllyal rendelkező politikai képviselőjük, amelyre voksolhatnak. A cigányok (romák) választási magatartása teljes mértékben igazodik az általuk lakott járásokban többségi, szlovák szavazók magatartásához. A ruszinok esetén is igaz ez a megállapítás, annyi kitétel, hogy az általuk sűrűn lakott járásban az SNS elutasíttottsága igen nagyfokú. Ez abból látszik, hogy az SNS nagy sikerét hozó 2006-os választáson a komáromi és a dunaszerdahelyi járáson kívül ez a terület egység volt az egyetlen, ahol a párt nem érte el az 5%-os küszöböt.

Az elkövetkezendő választásokra tekintve két kérdést fogalmazhatunk meg. Az egyik, hogy a közvélemény kutatások alapján a 2014-es szavazást is fölényesen megnyerő SMER tud-e magának kényelmes többséget biztosító koalíciós partnereket találni, vagy a jobboldali pártok ismét szereznek annyi voksot és lesznek olyan rugalmasak, hogy meg tudnak állapodni egy közös szövetségben. A másik nagy kérdés pedig az, hogyan alakul az Most-Híd és az MKP vetélkedése. Vajon az MKP vezetése, a nemrégiben újraválasztott Berényi Józseffel az élen tud-e, akar-e változtatni nyilvánvalóan eredménytelen politikáján, ezzel szavazókat csábítva vissza a Most-Hídtól. Ebből következik még egy kérdés: ha ez sikerül, vajon be tud-e kerülni mindkét párt a törvényhozásba, vagy esetleg egymástól veszik el az 5% fölé kerülés lehetőségét? Még három év van hátra a következő választásokig, tehát sok tényező változhat, mindenesetre árulkodó a szlovák Median intézet márciusi közvélemény kutatási eredménye, miszerint egy vasárnapi választáson a választók 5,1%-a voksolna a Most-Hídra és csupán 1,5%-a az MKP-ra.

8. Forrás- és irodalomjegyzék

Felhasznált irodalom

- AGG ZOLTÁN – NEMES-NAGY JÓZSEF (2001): *Politikai és közigazgatási térfelosztások, választási rendszerek*; Comitatus 11. évf. 11-12. szám, 7-15. pp.
- AGG ZOLTÁN – NEMES-NAGY JÓZSEF (2008): *A politika térségi és helyi szintjei*; Comitatus 18. évf. 2. szám, 3-41. pp.
- BARNA ÁBRAHÁM (2003): *A szlovák nemzetté válás kérdései*. In.: Nemzeti és regionális identitás Közép-Európában. 138-149. p.
- BEKE ZSOLT: *Határon és kultúrán túl*. In: Élet és Irodalom 2010.07.02..4. p.
- BOROS FERENC (2000): *Szomszédunk, Szlovákia: 1993-1999*; Kalligram Könyv és Lapk. Kft., Pozsony. 357. p.
- BRUNN STANLEY (1994): *Partiers, candidates and competitive regions in the 1992 slovak national council elections*; Geografický Casopis 46. évf. 3. szám, 231-246. pp.
- BUGÁR BÉLA (2004): *Olyan országban élek...: magyarokról és szlovákokról, mulasztásokról és lehetőségekről*; Kalligram Könyv és Lapk. Kft., Pozsony. 192. p.
- CAHN CLAUDE (1997): *Time of the skinheads: Denial exclusion of roma in Slovakia*; European Roma Rights Center, Budapest. 86. p.
- CSÁKY PÁL: *A változásokat nem elég megígérni*. In: Magyar Nemzet 2010.09.03. 6. p.
- DÉSI ANDRÁS: *Orbánék szurkolnak Csákynek*. In: Népszabadság 2010.06.11. 7. p.
- DURAY MIKLÓS (2000): *Változások küszöbén*; Osiris, Budapest. 299. p.
- FARKAS GYÖRGY (1998): *A népesség nemzetiségi megoszlásának változási tendenciái a lévőli járásban 1880-1980 között*; Területi Statisztika 38. évf. 1. szám, 44-64. pp.
- FARKAS GYÖRGY (2000): *A nemzetiségi megoszlás térszerkezete vegyes lakosságú régiókban*; Fórum Társadalomtudományi Szemle 2. évf. 2. szám, 109-124. pp.
- FARKAS GYÖRGY (2005): *Etnikai változások a lévőli járásban (1880-2001)* In.: 100 éve született Mendöl Tibor; 233-245. pp.

- FARKAS GYÖRGY (2007): *Az etnikai térszerkezet alakulása a magyar-szlovák államhatár középső szakaszán, az Ipoly völgyében (1970-2001)* In.: Határok és eurorégiók; 315-321. pp.
- FAZEKAS JÓZSEF – HUNCRIK PÉTER szerk. (2004): *Magyarok Szlovákiában (1989-2004) I. kötet*; Lilium-Arcum, Somorja-Dunaszerdahely. 478. p.
- GYÉMÁNT RICHÁRD – SZONDI ILDIKÓ (2005.): *A határon túli magyarság demográfiai és társadalom-statisztikai sajátosságai*; Pólyai Elemér Alapítvány, Szeged, 125-140 pp.
- HALÁSZ IVÁN (1998): *A szlovák választási rendszer alapintézményei*. In: Választójog és választási rendszerek. Öt közép-európai ország parlamenti választási törvénye; 239-264. pp.
- HALÁSZ IVÁN (2003): *A szlovák pártrendszer főbb törésvonalai és regionális összefüggései*. In.: Nemzeti és regionális identitás Közép-Európában; 465-486. pp
- HALÁSZ IVÁN (2006): *Szlovákia 2006: hogyan tovább a választások után?*: Magyar Szemle Új Folyam 2006/7-8. szám, 108-131. pp.
- HALÁSZ IVÁN (2007): *Nemzeti és etnikai kisebbségek és a kisebbségi jogi szabályozások Közép-Európában*: Kisebbségkutatás 16. évf. 3. szám, 563-585. pp.
- HALÁSZ IVÁN (2011): *Választások és kisebbségek 2010: a 2010. évi közép-európai választások tapasztalatai kisebbségi szemszögből*: Pro Minoritate 20. évf. 1. szám, 111-121. pp.
- HAMBERGER JUDIT (2008): *A szlovákok története*
- HAMBERGER JUDIT (2009): *Az elnökválasztás (is) a szlovák társadalom tükre*; Külügyi Intézet, Budapest 12. p.
- ILLÉS IVÁN (2002): *Közép- és Délkelet-Európa az ezredfordulón*; Budapest-Pécs 362 p.
- JOSEF DEMHARDT (2004): *Die Slowakei*: Geographische Rundschau 56. évf. 6. szám, 38-43. pp.
- KOCSIS KÁROLY (1989): *Etnikai változások a mai Szlovákia és a Vajdaság területén a XI. századtól napjainkig*; ELTE BTK Politikaelméleti Továbbképző Intézete, Budapest.
- KOCSIS KÁROLY (1998): *Az etnikai térszerkezet változásai a mai Szlovákia területén (1920 előtt)* In.: A Felvidék történeti földrajza; 115-132. pp.
- KOCSIS KÁROLY (2000): *Szlovákia mai területének etnikai térképe*; Magyar Tudományos Akadémia Földtudományi Kutatóközpont, Budapest.
- KOCSIS KÁROLY (2002): *A közigazgatási térfelosztás változásai a mai Szlovákia területén a XX. Században*. In.: „...ahol a határ elvált”: Trianon és következményei a Kárpát medencében; 131-153 pp.

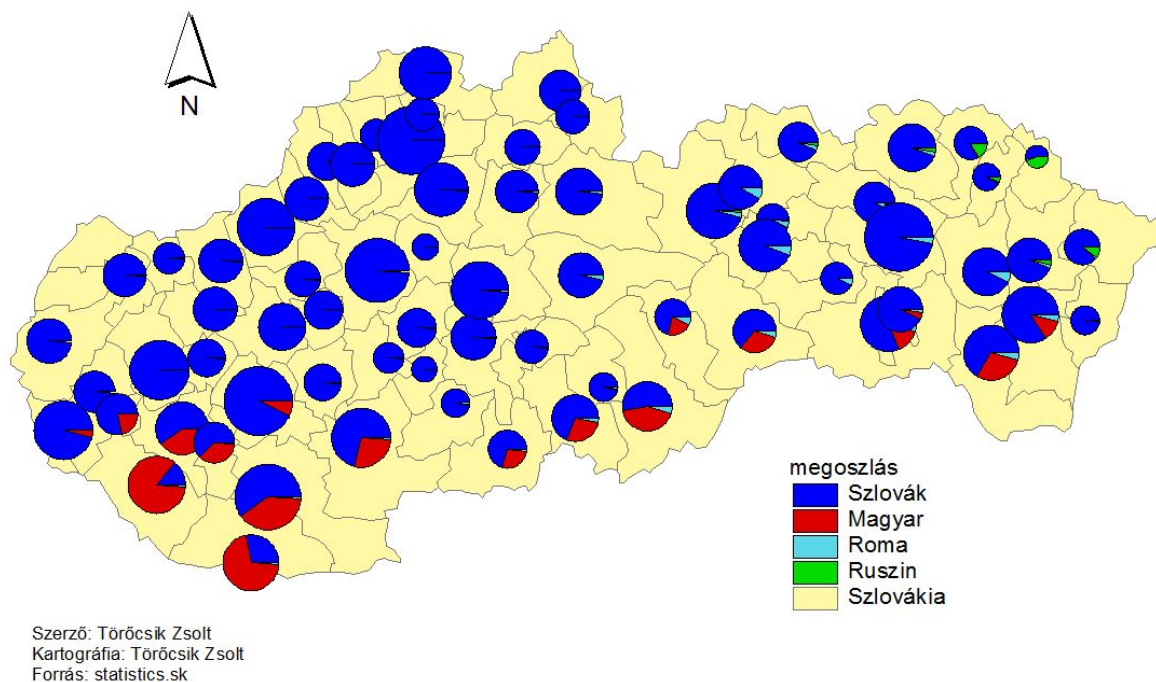
- KOCSIS KÁROLY (2007): *Etnikai térszerkezet és kisebbségi lét Szlovákiába a rendszerváltozás óta eltelt időszakban* In.: A társadalmi földrajz világi; 291-301. pp.
- KOCSIS KÁROLY – BOTTLIK ZSOLT – TÁTRAI PATRIK (2006.): *Etnikai térfolyamatok a Kárpát-medence határainkon túli régiókban*; MTA, Budapest, 59-71 pp.
- KOCUR LÁSZLÓ: *Harc a Híd és az MKP*. In: Magyar Hírlap 2010.10.13. 6. p.
- KOCUR LÁSZLÓ: *Dúl a küzdelem a magyarok szavazataiért*. In: Magyar Hírlap 2010.06.07. 6. p.
- KOVÁCS ZOLTÁN (1990): *A választások földrajza*: Élet és Tudomány 5. évf. 18. szám, 552-554. pp.
- LAJOS P. JÁNOS: *Kipucolt bal, színes jobb*. In: Magyar Narancs 21. 2010.05.27. 8-9. pp.
- LAMPL ZSUZSANNA (2006): *A szlovákiai magyarok politikai identitása*: Fórum Társadalomtudományi Szemle 8. évf. 4. szám, 55-68. pp.
- NESZMÉRI SÁNDOR: *Győzelme ellenére bukhat Fico*. In: Magyar Nemzet 2010.06.14. 1,9. pp.
- PAP Z. ATTILA (2010): *Az etnikai adatgyűjtés módszertana a Magyarországgal szomszédos országok népszámlálásaiban*. In: Statisztikai Szemle 88. évf. 1. sz., 5-28. pp.
- PATAKY ISTVÁN: *Fico a jobboldal összefogásától tart*. In: Magyar Nemzet 2010.04.21. 9. p.
- PETER MARIOT (1993): *Die Wahlen in den slowakischen Nationalrat in den Jahren 1990 und 1992*.: Geographische Zeitschrift 81. évf. 1-2. szám, 82-97. pp.
- PETER MARIOT (1996): *Spatial aspects of the 1994 elections for the National Council of the Slovak Republic*: Moravian Geographical Reports 4. évf. 1. szám, 52-60. pp.
- PETER MARIOT (1997): *Slovak Republic: Nationalities-religiousness electoral preferences*: Földrajzi Értesítő 46. évf. 3-4. szám, 183-189. pp.
- PETER MARIOT (2000): *Regional aspects of results of the 1999 presidential elections in Slovakia*: Moravian Geographical Reports 8. évf. 2. szám, 14-24. pp.
- PETER MARIOT (2003): *Electoral behaviour of the Hungarians living on the territory of the Slovak Republic*: Földrajzi Értesítő 52. évf. 1-2. szám, 63-74. pp.
- PETER PODOLÁK (1997): *Demographical Development of national minorities of Slovakia*: Moravian Geographical Reports 5. évf. 2. szám, 10-21. pp.
- PUZDER FILIP (2009): *Szlovák pártok*
- RÓNAY TAMÁS: *Bugár: a kettős állampolgárság segítette Slotát*. In: Népszava 2010.06.17. 2. p.

- SAMUEL M. OTTERSTORM (2000): *Ethnic and economic regions in Slovakia: a statistical and visual exploration of contemporary patterns*: GeoJournal 52. évf. 2. szám, 139-147. pp.
- STEIER LAJOS (1912): *A tót kérdés*; Steier Izidor Könyvnyomdája, Liptószentmiklós. 354. p.
- SZARKA LÁSZLÓ (1987): *Migráció és asszimiláció a szlovák nemzetiségi régióban, statisztikai, közigazgatási és nemzetiségi források tükrében*; In.: Kutatás, módszertan konferencia Gyula; 476-481. pp.
- SZILVÁSSY JÓZSEF: *Fico nyert, de veszített*. In: Népszabadság 2010.06.14. 1,6-7. p.
- TÁTRAI PATRIK (2007): *Az etnikai és vallási identitás földrajzi vetületei Szlovákiában: Kisebbségkutatás* 16. évf. 2. szám, 290-320. pp.
- TOMÁS MASARYK (1991): *Demokrácia, nemzetiség*; Regio-Madách-Kalligram, Budapest-Pozsony. 203. p.
- TÓTH LÁSZLÓ szerk. (1998): *A (cseh)szlovákiai magyar művelődés története 1918-1998. I. kötet*; Ister Kiadó, Budapest. 261. p.
- TUBA LAJOS: *Jobbelőre*. In: HVG 2010.06.19. 21-23. pp.
- VIKTÓRIA KANDRÁČOVÁ (2010): *Szlovákia roma települései* In.: Földrajzi szemelvények határok nélkül; 195-199. pp.
- VLADIMÍR IRA (2004): *Spatial distribution changes of Czech nationals in Slovakia and Slovak nationals in Czechia with an emphasis on the period from 1991-2001*: Moravian Geographical Reports 12. évf. 1. szám, 51-63. pp.
- VLADIMÍR KACVINSKY – RAB ZSUZSA (2008): *Javaslatok és megoldások bevezetése a Szlovák Köztársaság 2011. évi népszámlálása során*. In: Statisztikai Szemle 86. évf. 10-11. sz. 1027-1032. pp.

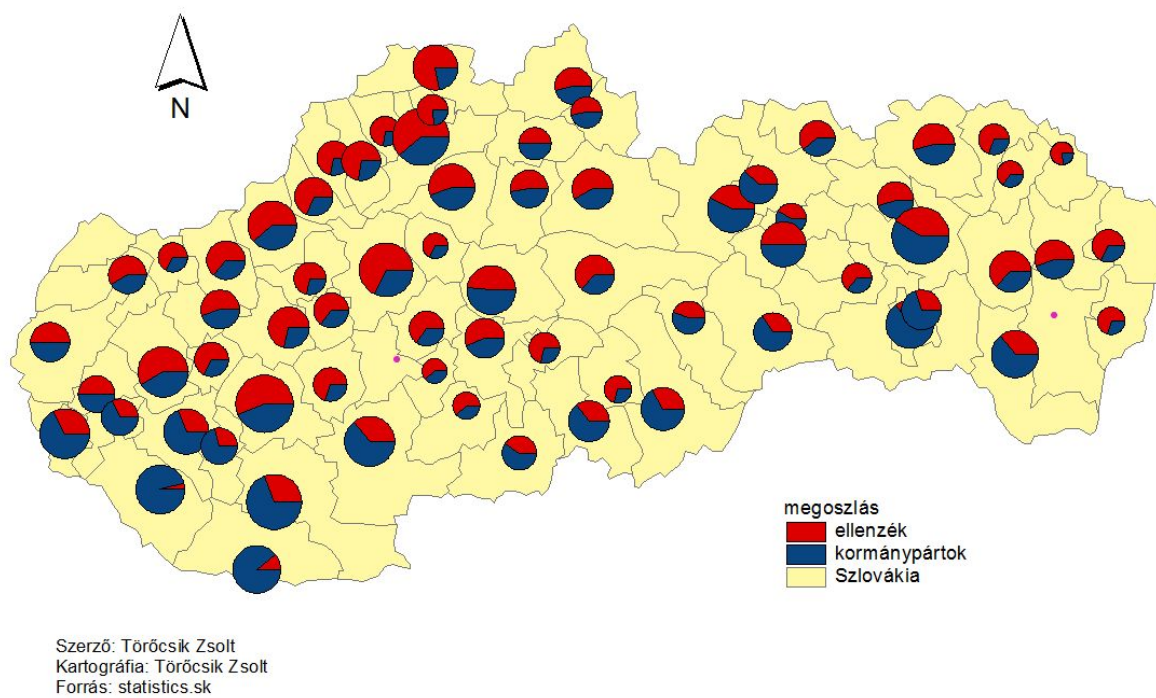
Források:

- KOC SIS KÁROLY (2000): *Szlovákia mai területének etnikai térképe*; MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest
- MARTIN PRÖHL (2004): *Die Okresy der Slowakei*
- www.avvm.sk
- www.europarl.europa.eu
- www.eurostat.eu
- www.hetivalasz.hu
- www.hvg.hu
- www.hzds.sk
- www.kdh.sk

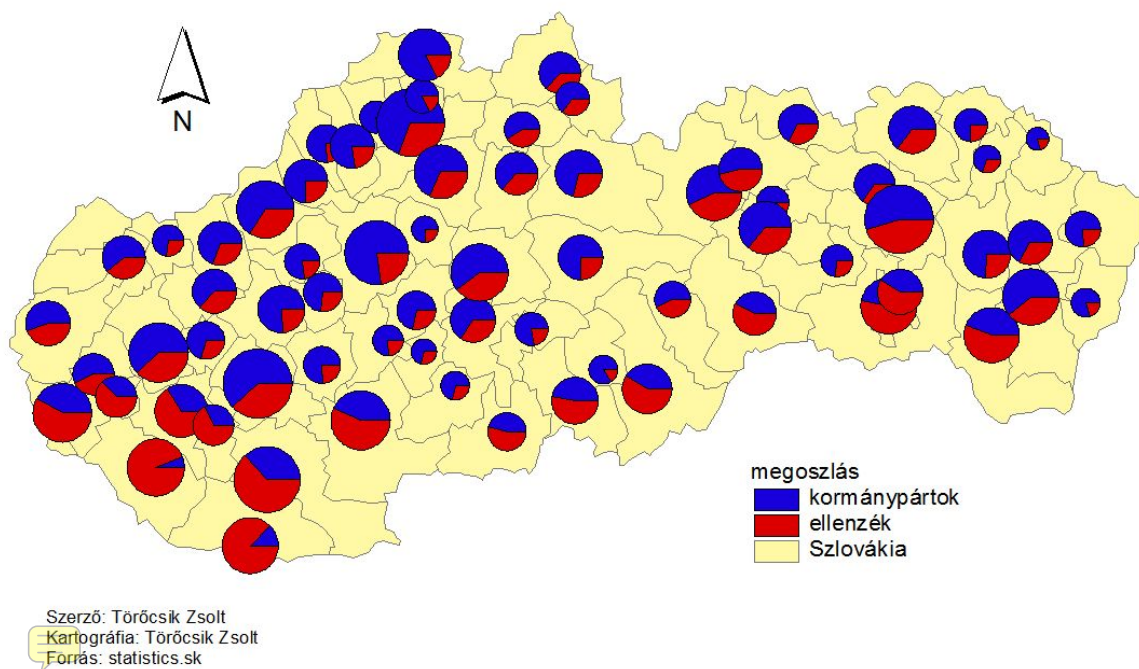
- www.median.sk
- www.mkp.sk
- www.most-hid.sk
- www.nrsr.sk
- www.sdku.sk
- www.sme.sk
- www.smer.sk
- www.sns.sk
- www.statistics.sk
- www.ujsoz.com

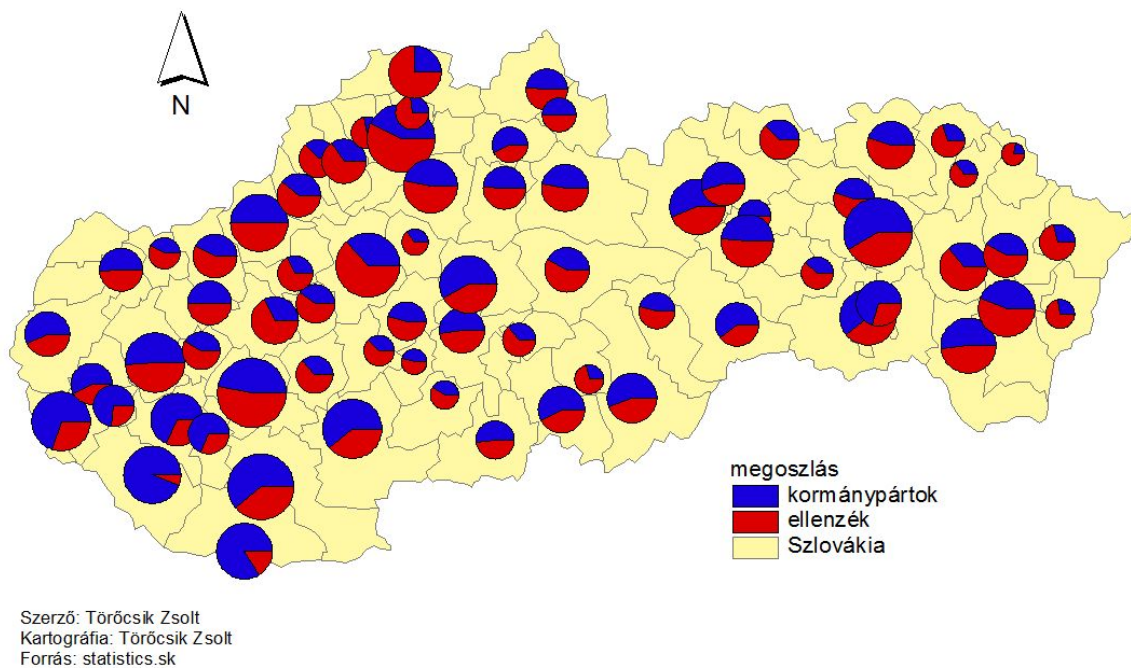
A népesség nemzetiségek szerinti megoszlása 2001-ben

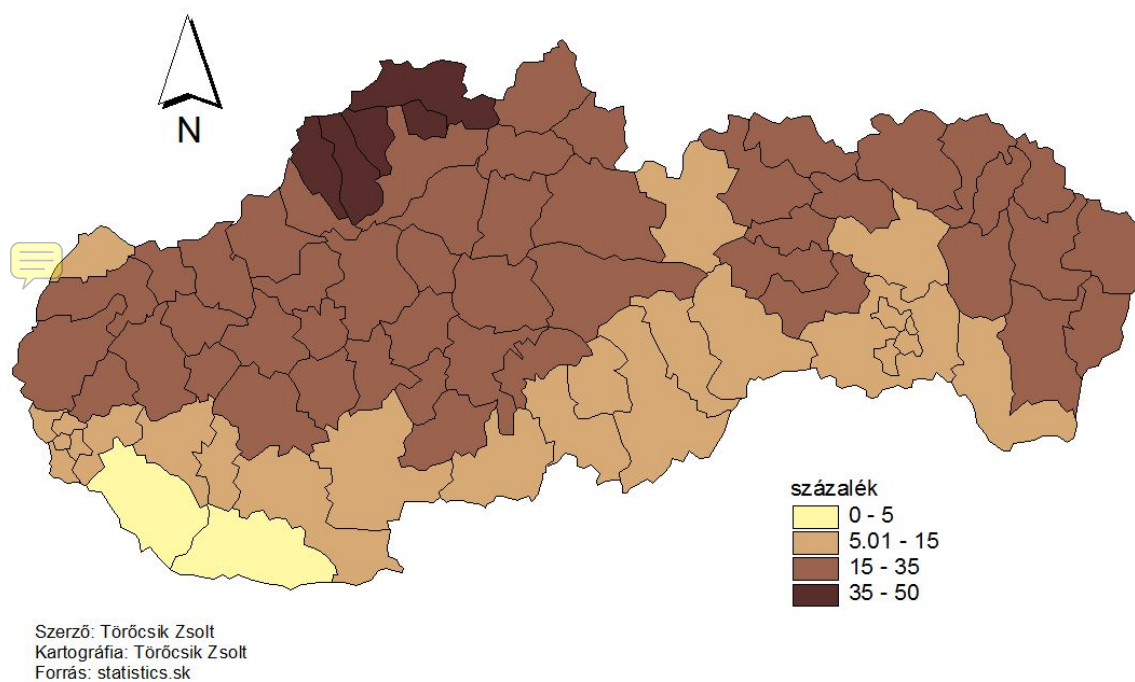
A kormánypárt és az ellenzék szavazatainak megoszlása 2002-ben

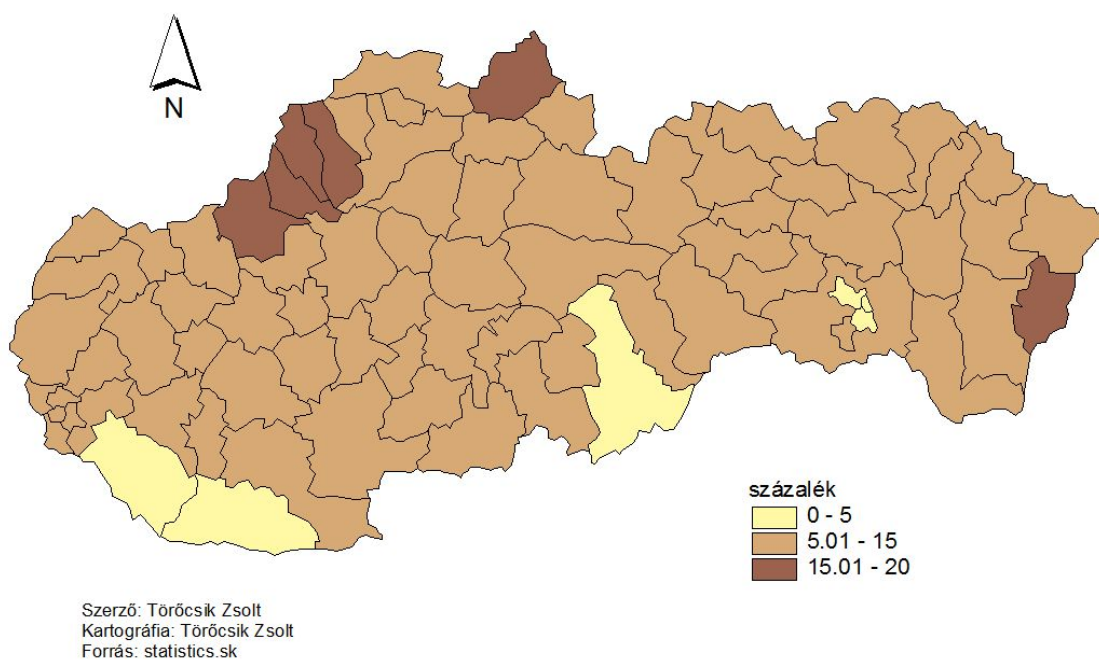
A kormánypárt és az ellenzék szavazatainak megoszlása 2006-ban

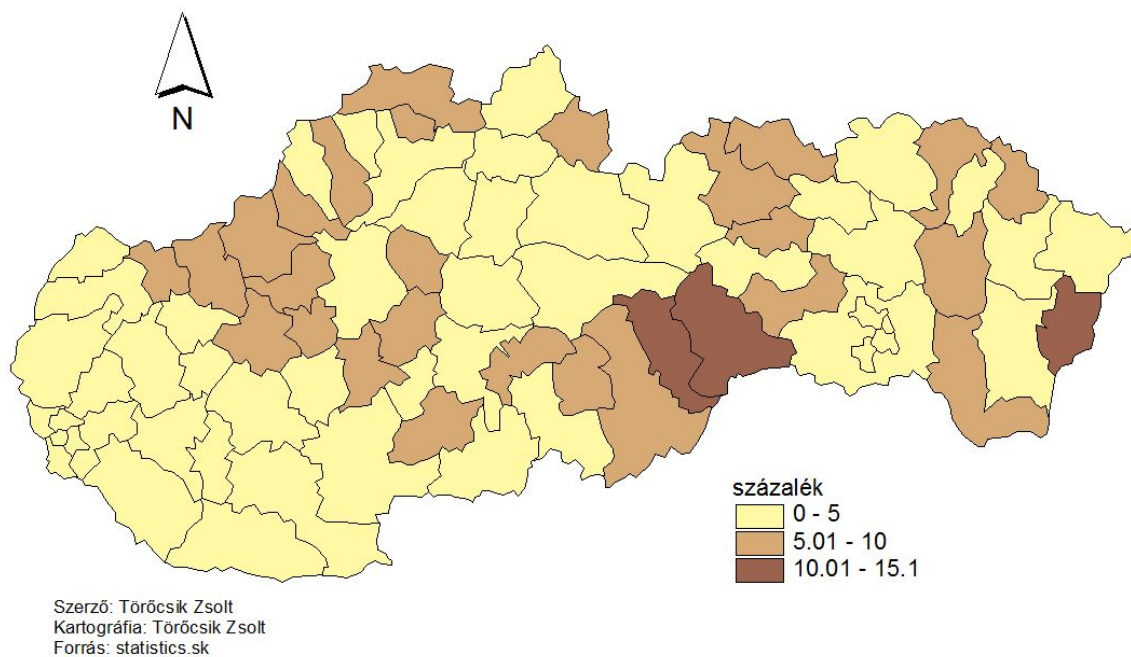
A kormánypárt és az ellenzék szavazatainak megoszlása 2010-ben

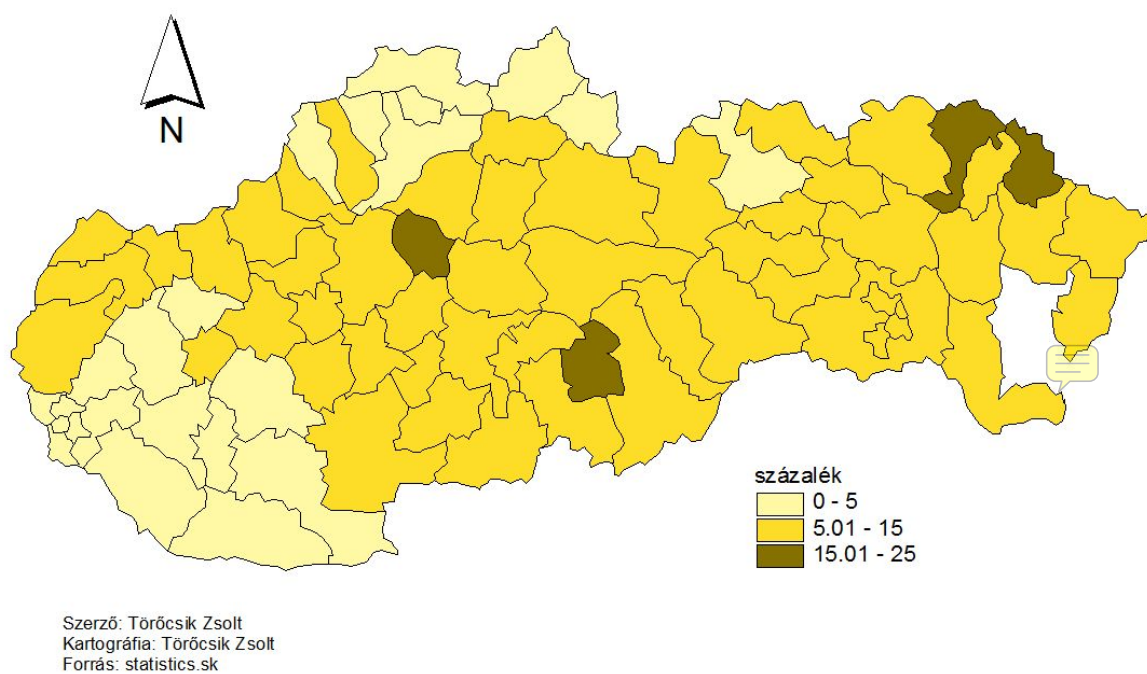
A HZDS választási eredményei 2002-ben

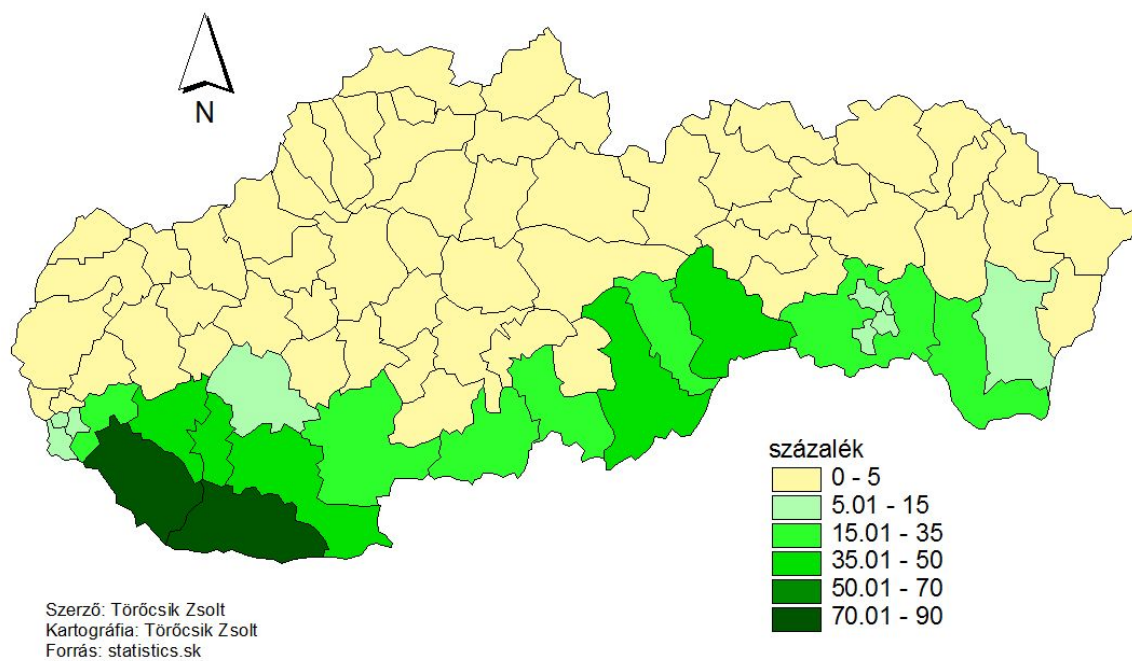
A HZDS választási eredményei 2006-ban

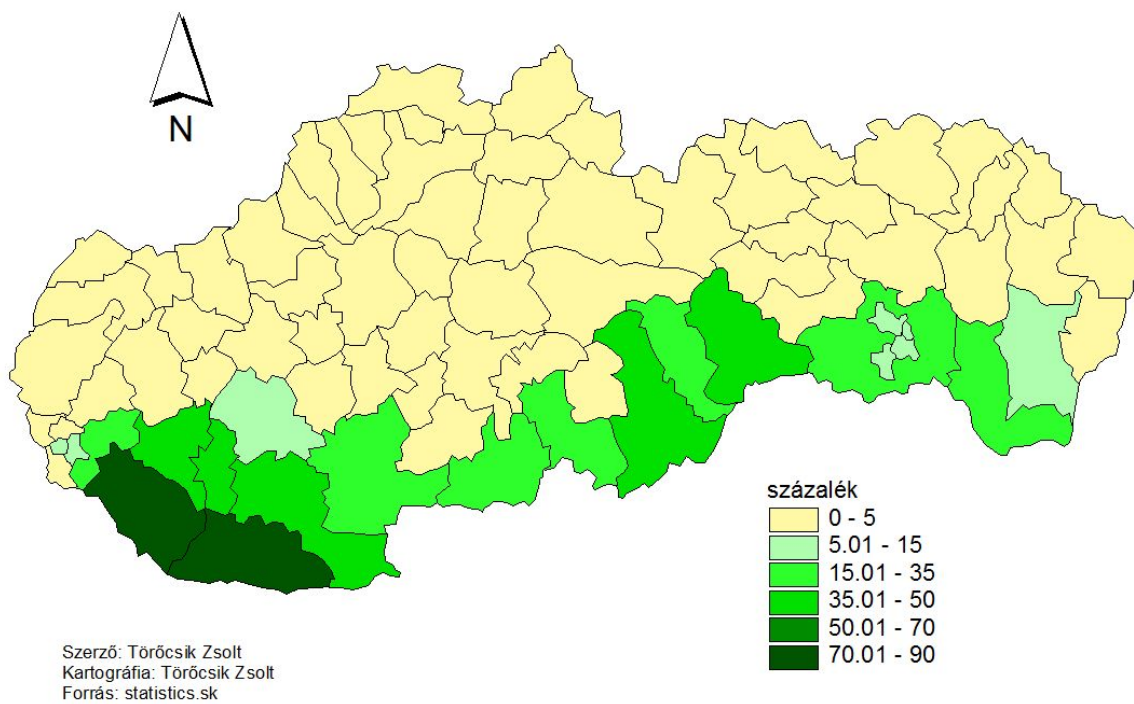
A HZDS választási eredményei 2010-ben

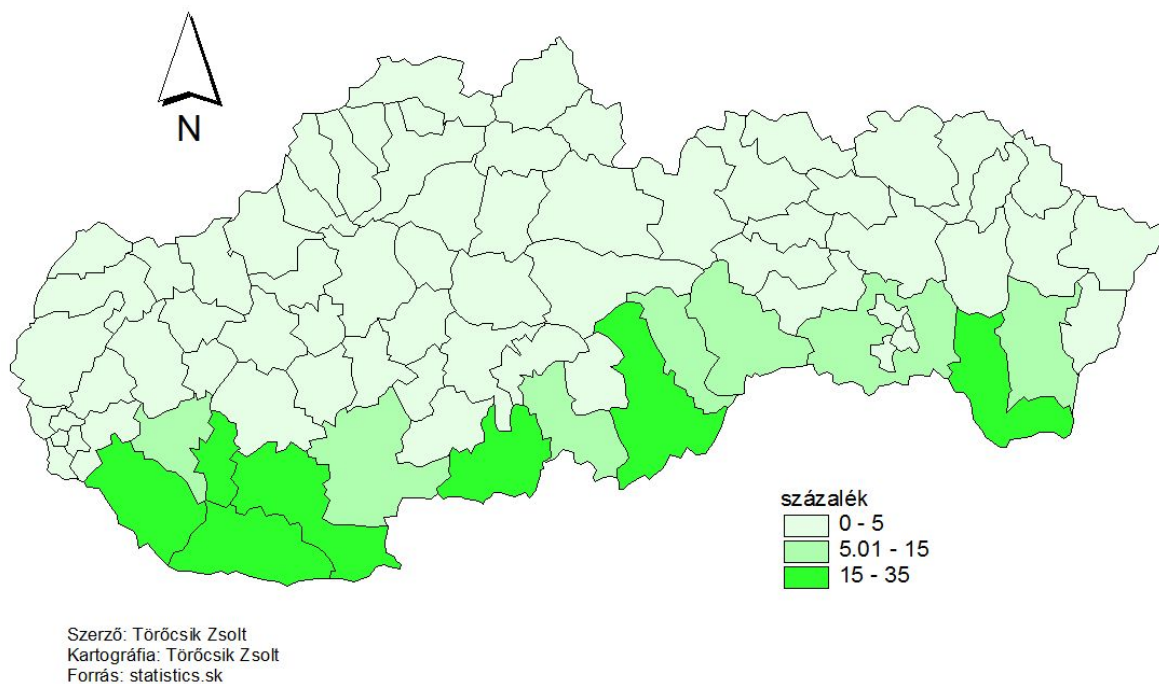
A KSS választási eredményei 2002-ben

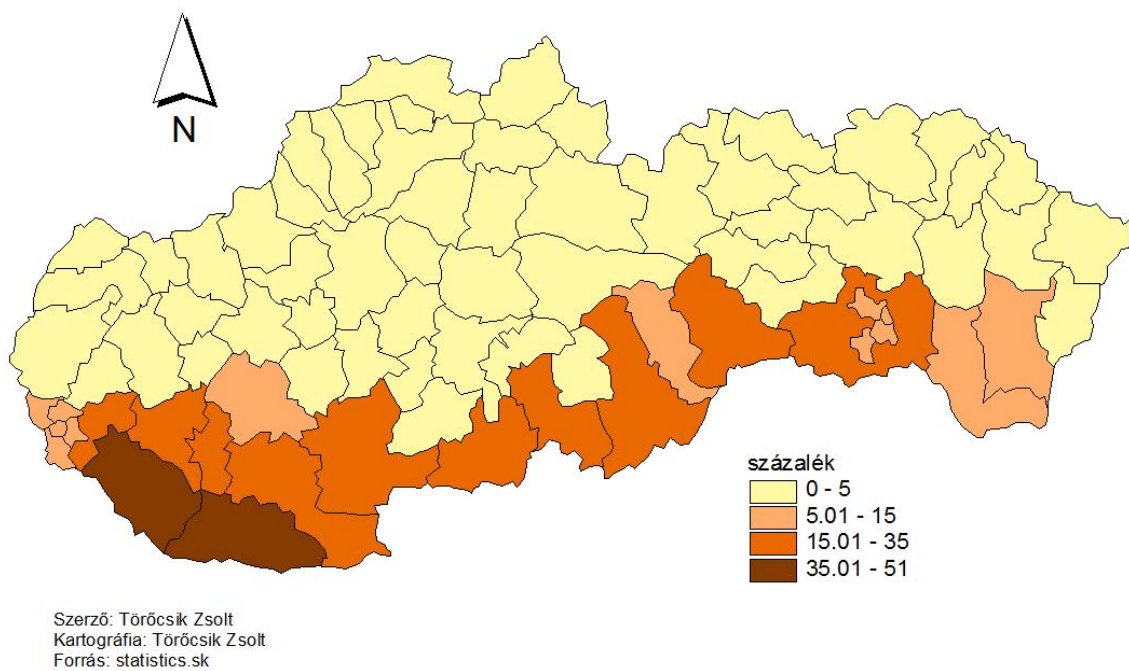
Az MKP választási eredményei 2002-ben

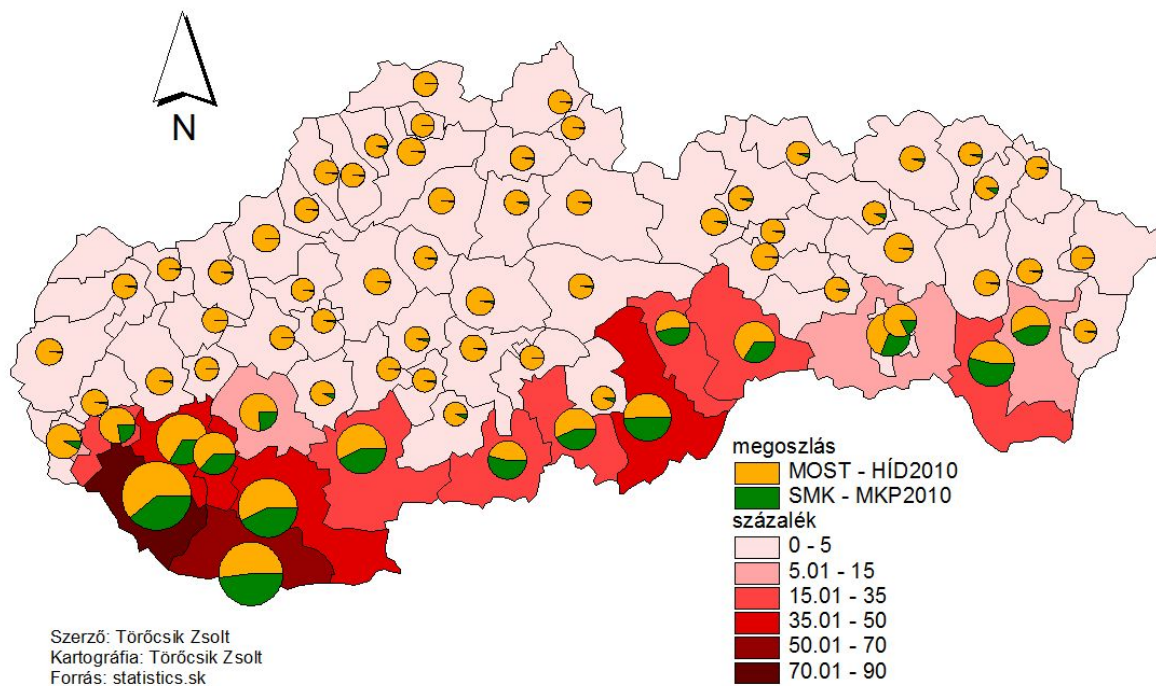
Az MKP választási eredményei 2006-ban

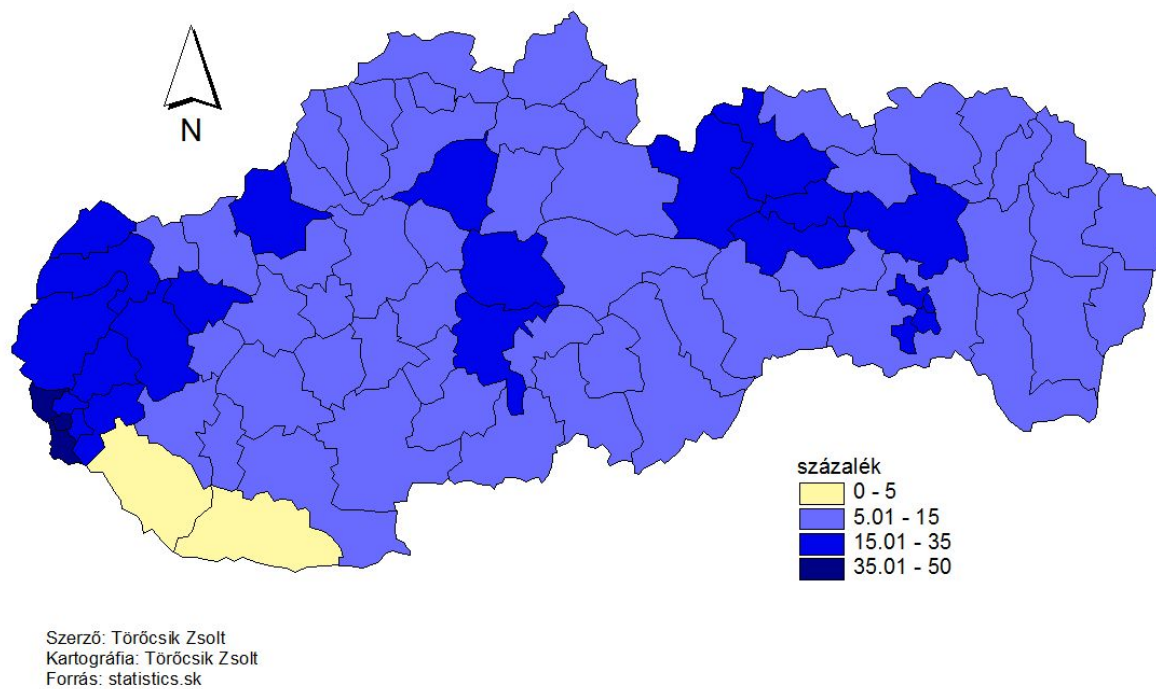
Az MKP választási eredményei 2010-ben

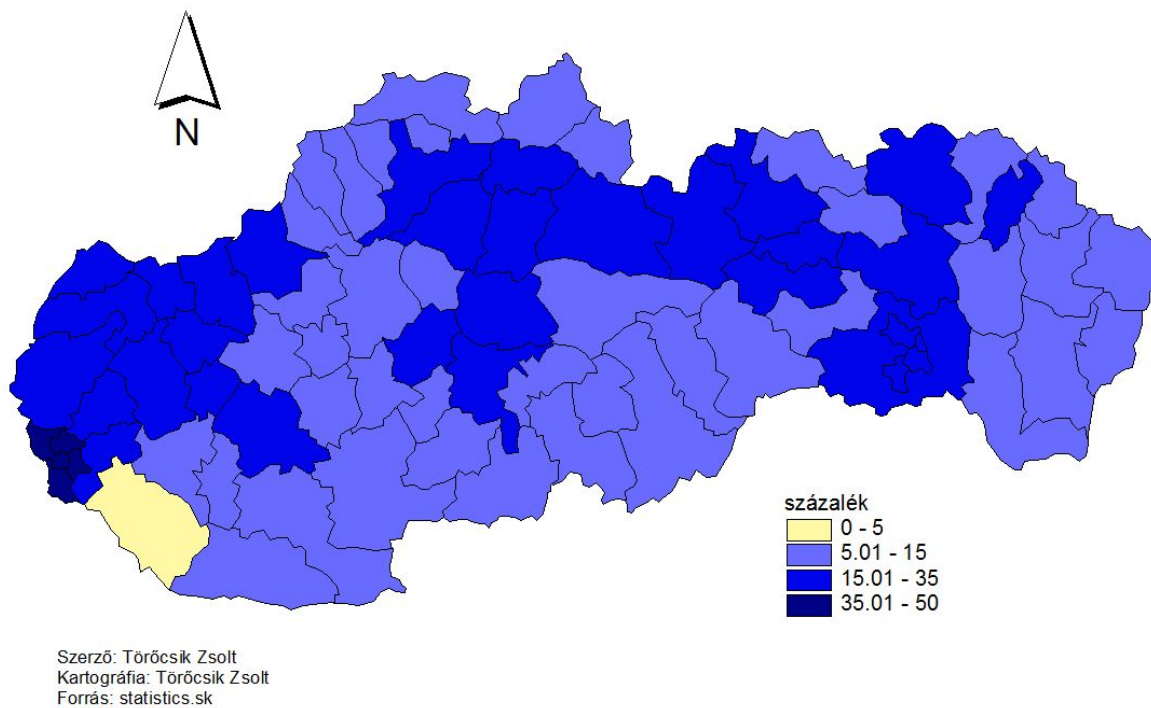
A Most-Híd választási eredményei 2010-ben

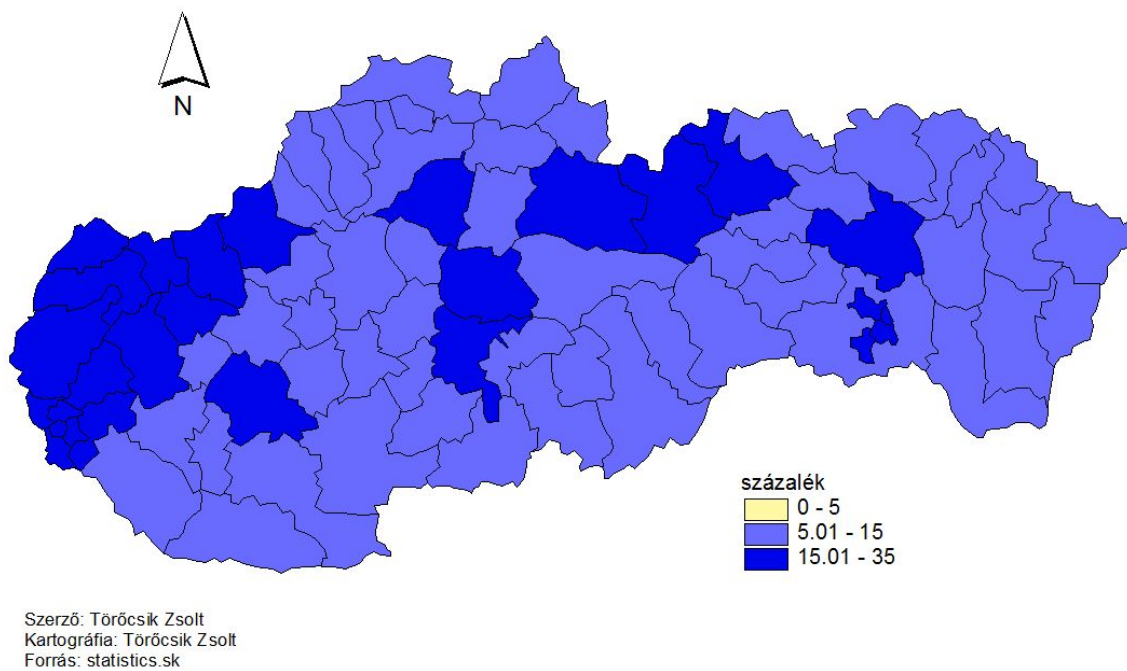
Az MKP és a Most-Híd közötti szavazatmegoszlás a magyarok arányának tükrében

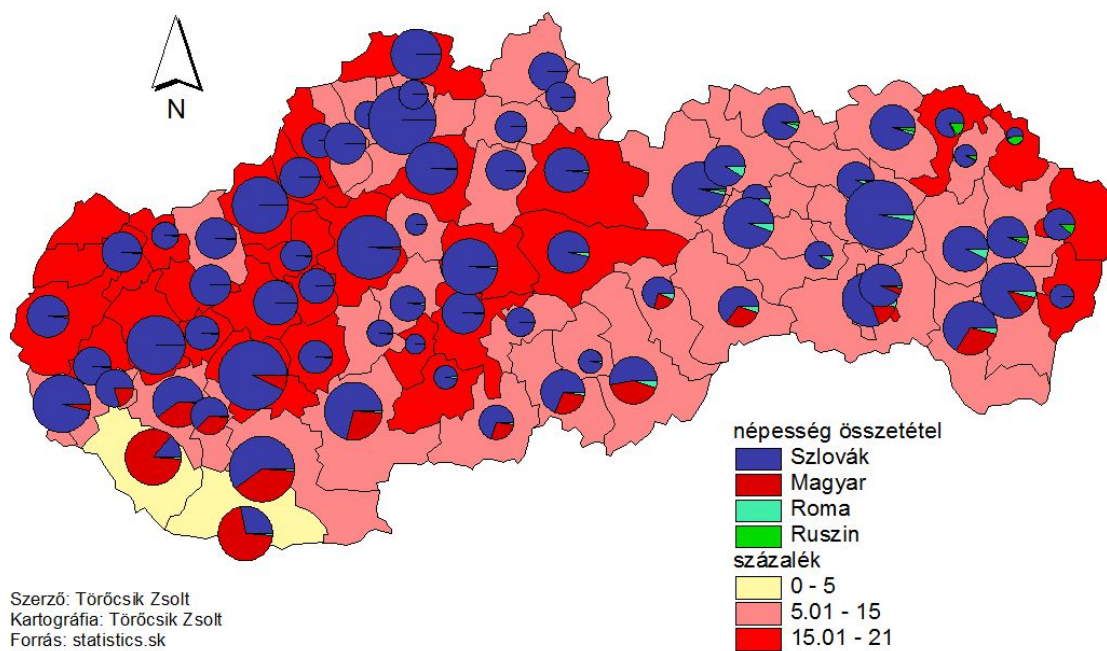
Az SDKÚ választási eredményei 2002-ben

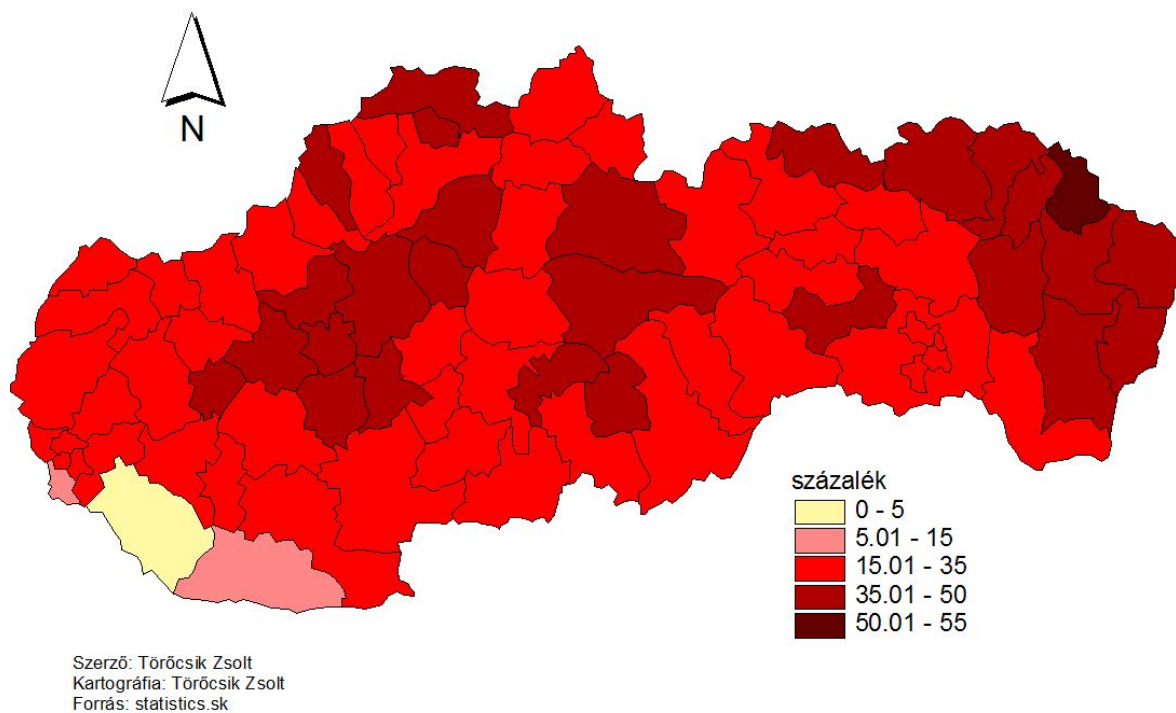
Az SDKÚ választási eredményei 2006-ban

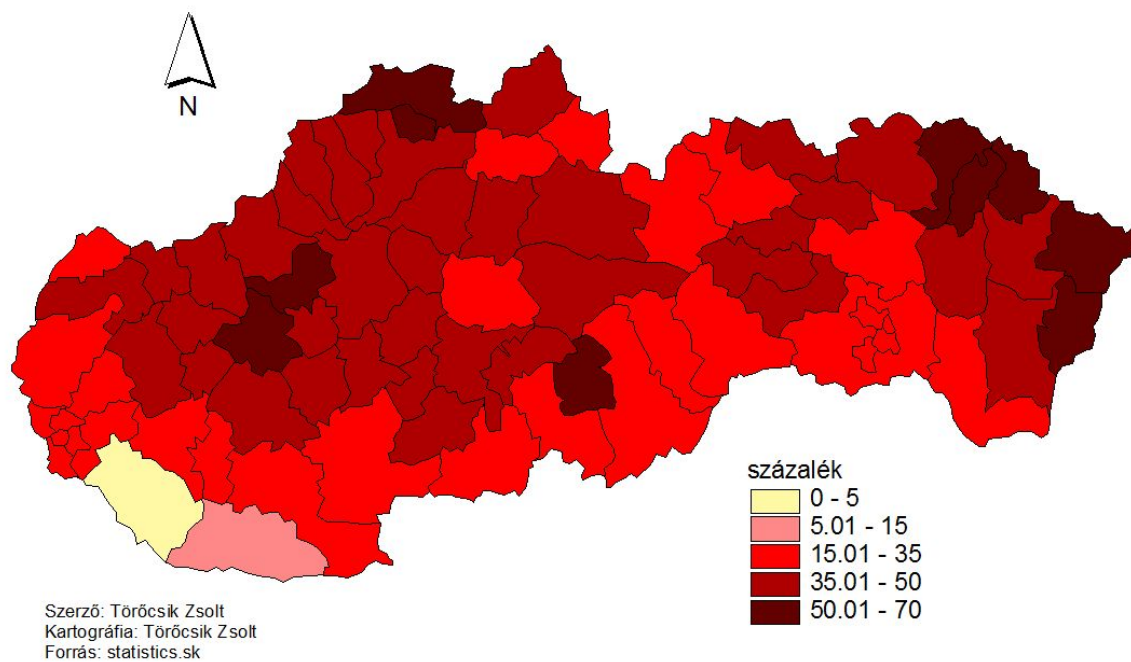
Az SDKÚ választási eredményei 2010-ben

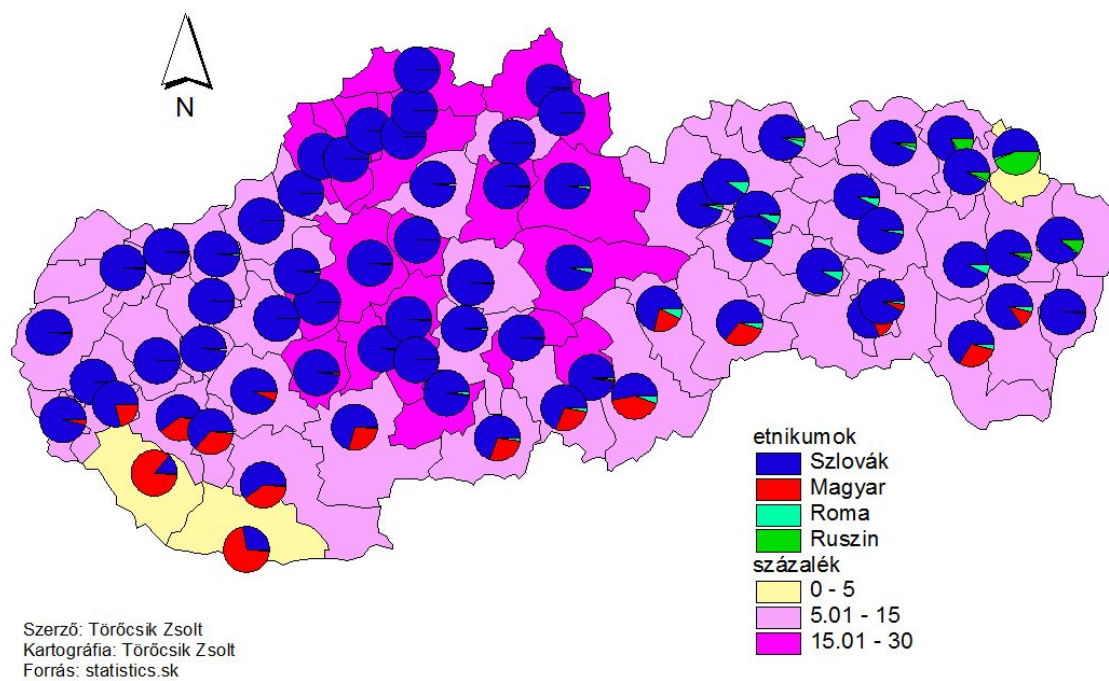
A SMER 2002-es választási eredményei az etnikai térszerkezet tükrében

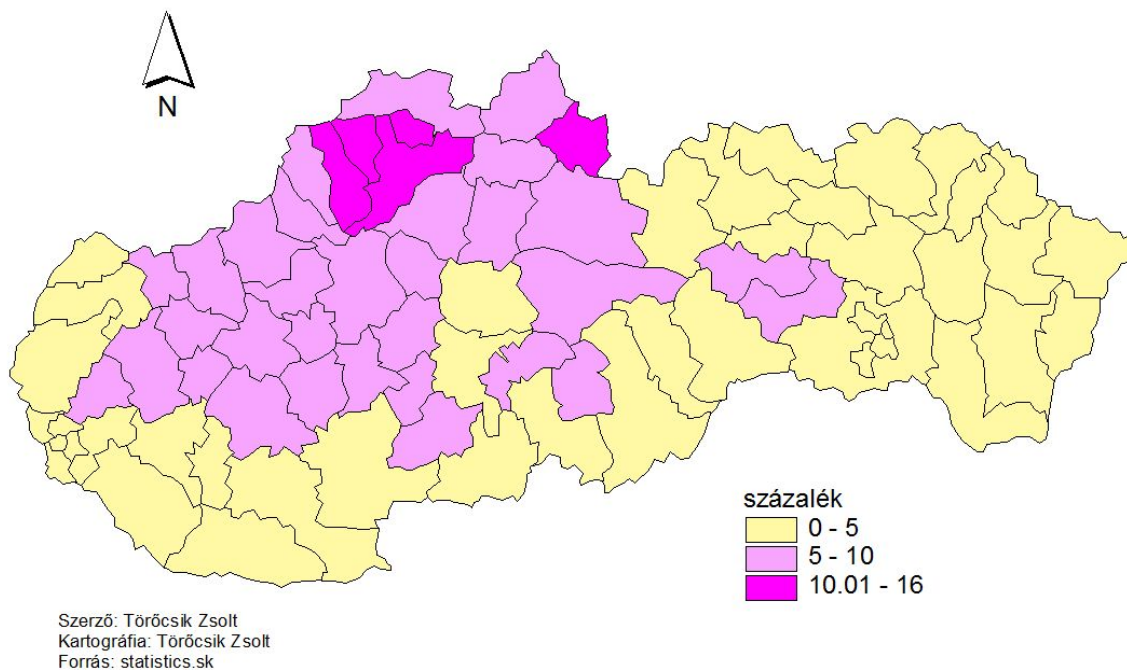
A SMER 2006-os választási eredményei

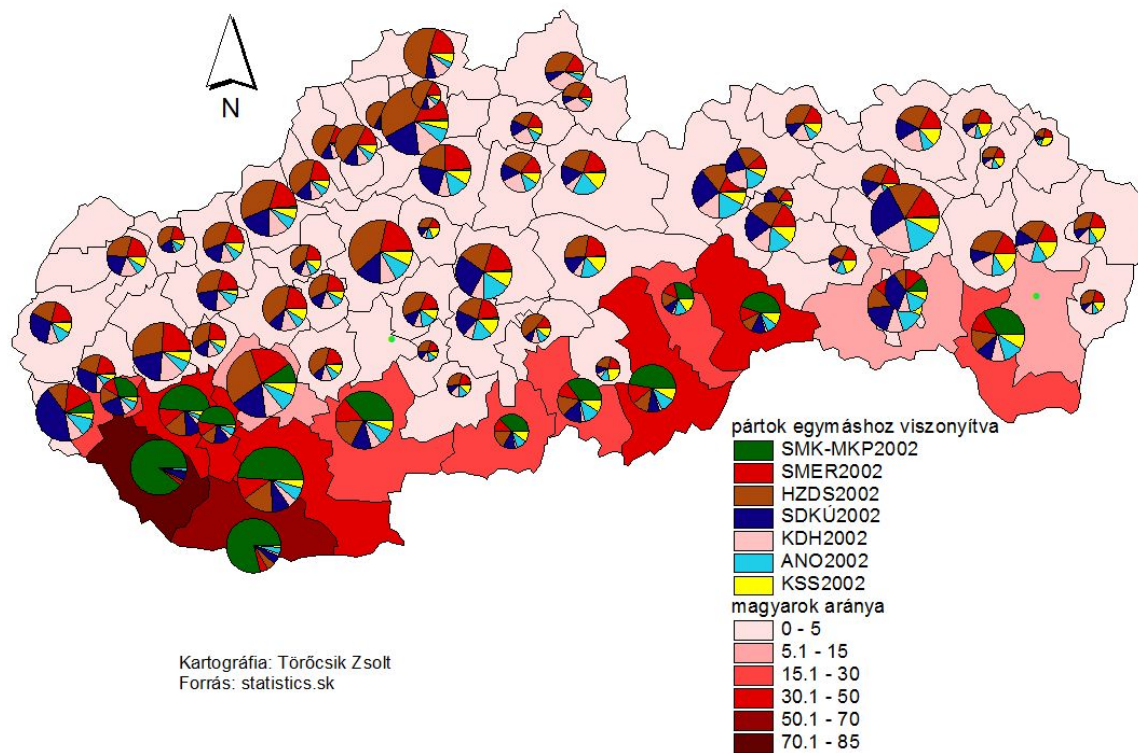
A SMER 2010-es választási eredményei

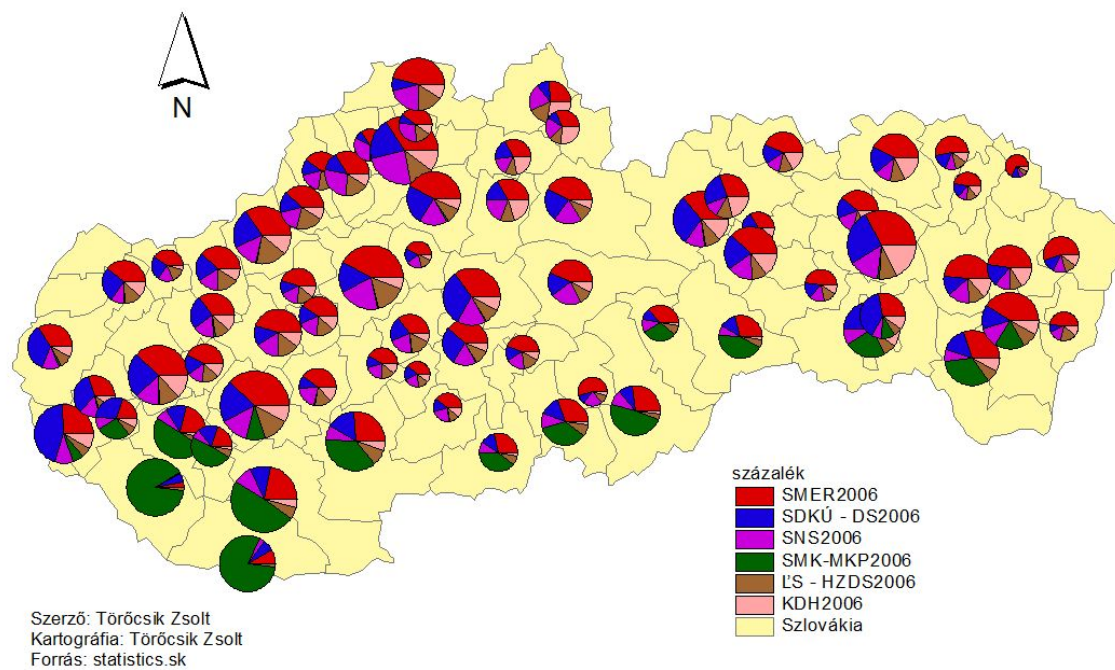
Az SNS választási eredményei 2006-ban az etnikai térszerkezet tükrében

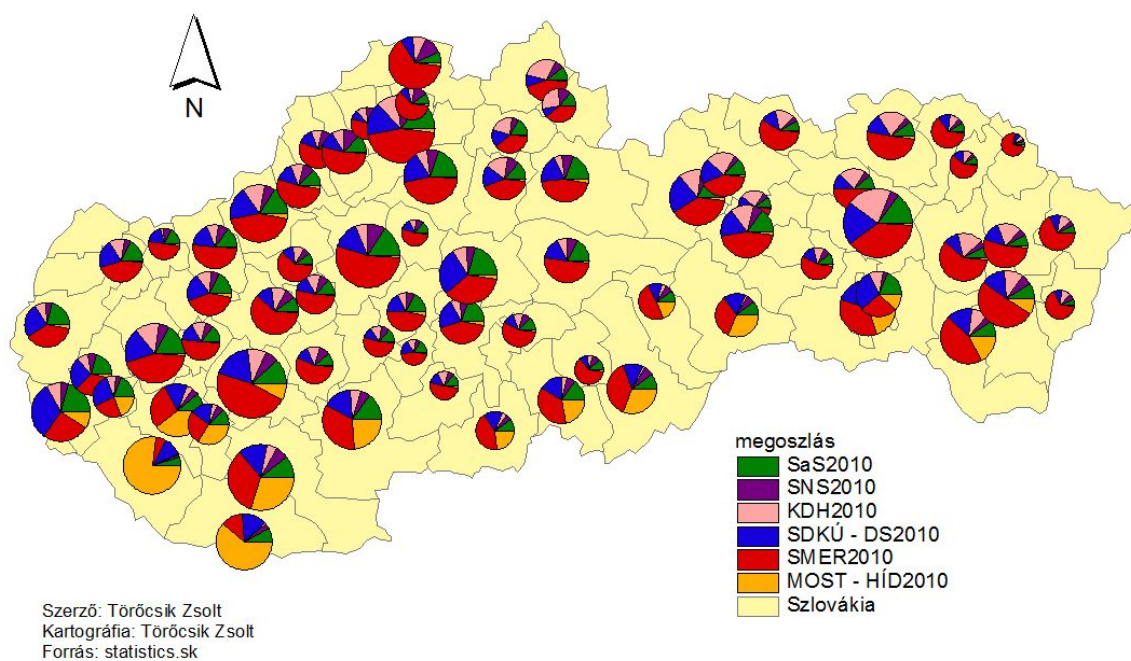
Az SNS 2010-es választási eredményei

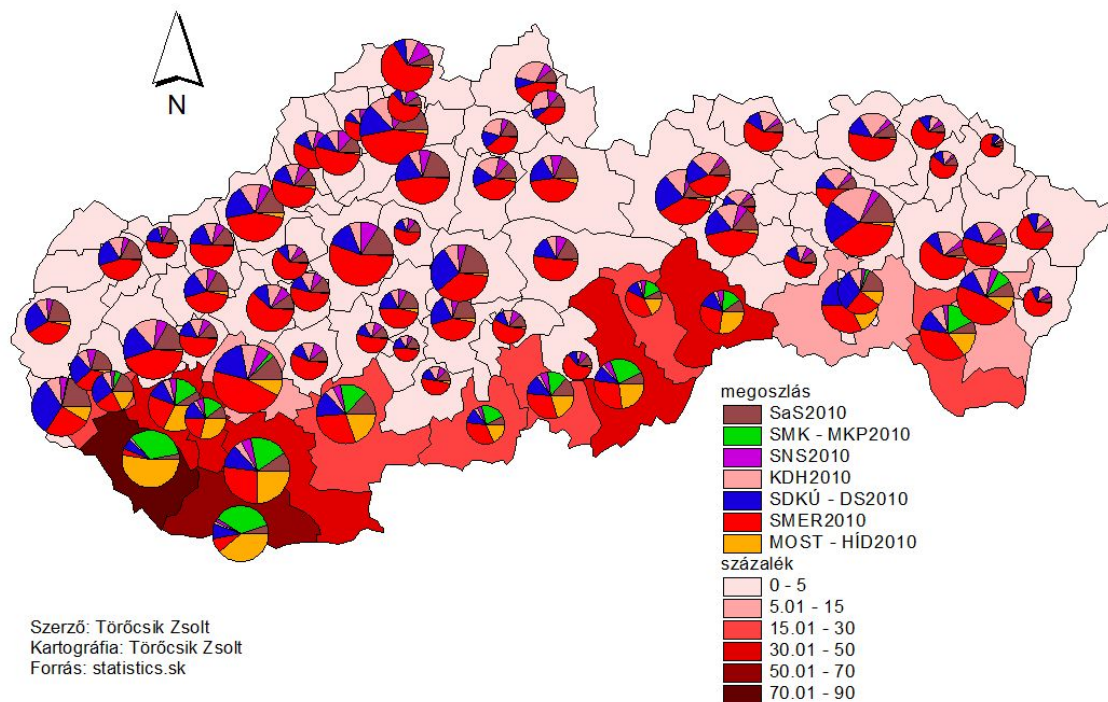
A pártok egymáshoz viszonyított eredményei 2002-ben a magyarok arányának tükrében

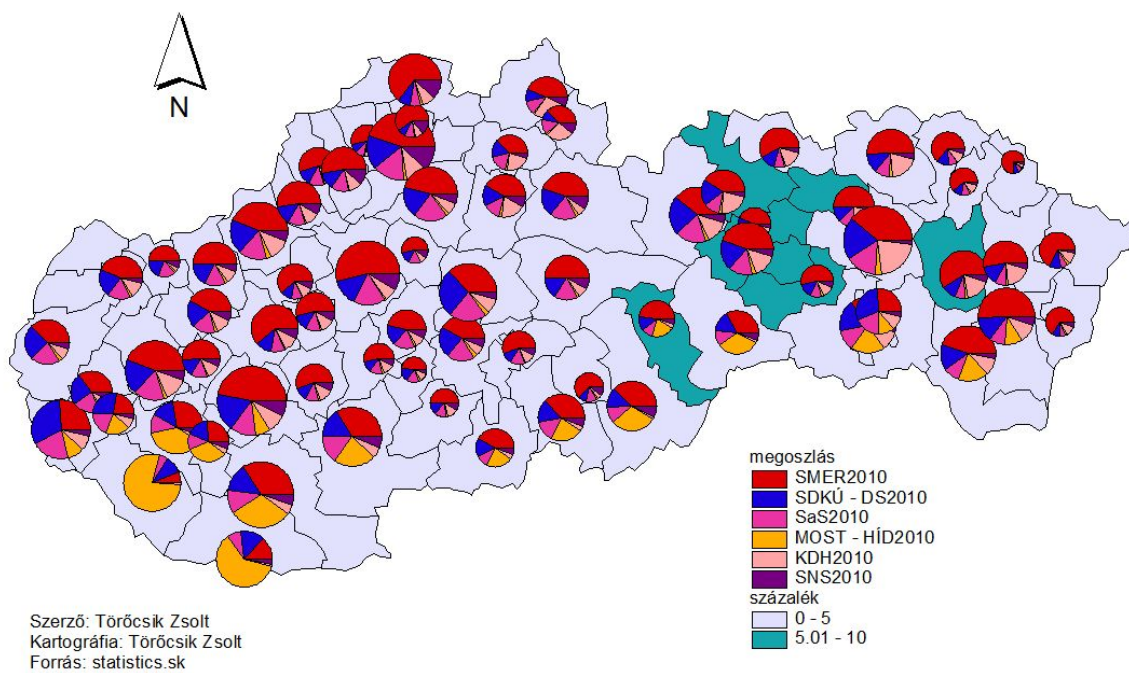
A pártok egymáshoz viszonyított eredményei 2006-ban

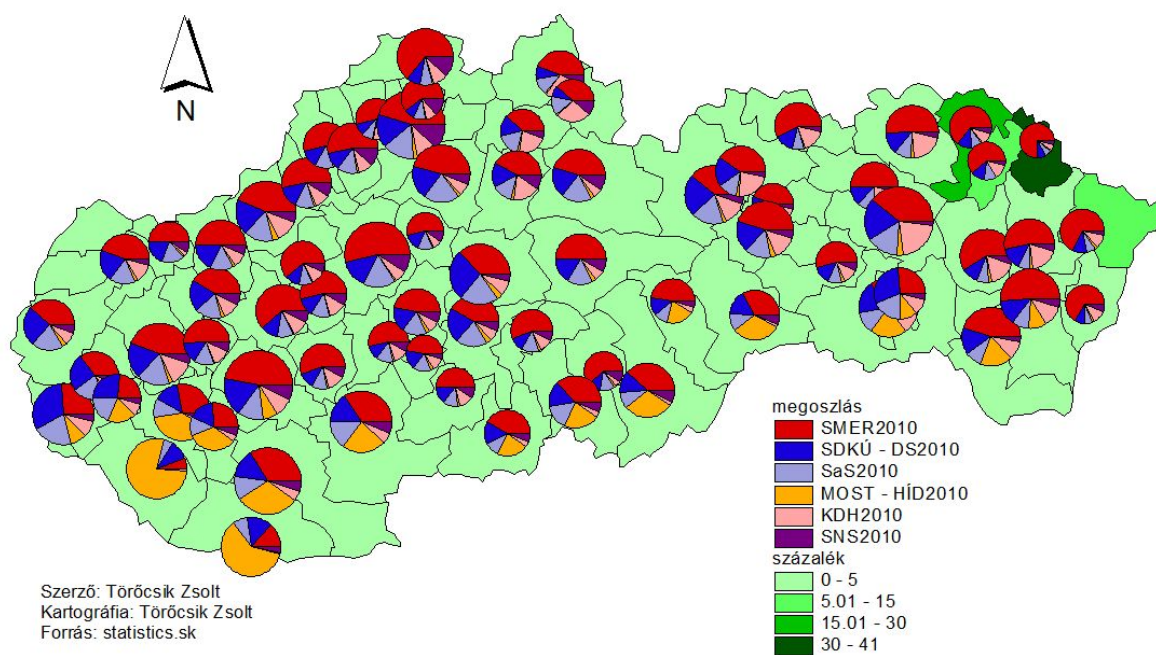
A pártok egymáshoz viszonyított eredményei 2010-ben

A pártok egymáshoz viszonyított eredményei 2010-ben a magyarok arányának tükrében

A pártok egymáshoz viszonyított eredményei 2010-ben a cigányok (romák) arányának tükrében

A pártok egymáshoz viszonyított eredményei 2010-ben a ruszinok arányának tükrében